

AKKUM VE DİĞERLERİ/Türkiye Davası*
Başvuru No. 21894/93
Strazburg
24 Mart 2005

USULİ İŞLEMLER

Davanın nedeni, üç Türk vatandaşı vatandaş Zülfü Akkum, Hüseyin Akan ve Rabia Karakoç'un ("başvuranlar"), 4 Mayıs 1993 tarihinde, İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yaptıkları başvurdur. (başvuru no. 21894/93).

Adli yardım verilen başvuranları, görevlerini İngiltere'de ifa etmekte olan avukatlar Kevin Boyle ve Françoise Hampson temsil etmiştir. Türk Hükümeti'ni ("Hükümet") kendi Ajanları temsil etmiştir.

Başvuranlar, AİHS'nin 2, 3, 6, 13, 14 ve 18. maddeleri ile AİHS'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanarak, özellikle, akrabalarının 10 Kasım 1992 tarihinde düzenlenen bir askeri operasyon sırasında güvenlik güçleri tarafından kanuna aykırı şekilde öldürülmüş olduğunu ve yetkili makamların, sözkonusu öldürmeye ilişkin yeterli bir soruşturma yürütmediklerini iddia etmiştir. 10 Nisan 1998 tarihinde sunulan görüşlerinde, başvuranlar Komisyon'a AİHS'nin 6. maddesine dayandıkları şikayetlerini daha fazla sürdürmek istemediklerini bildirmişlerdir.

18 Ekim 1994 tarihinde Strazburg'da bir duruşma yapılmış ve 5 Mart 1996 tarihinde başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilerek 1 Kasım 1999 tarihinde Komisyon henüz davayı incelemeyi tamamlamamış olduğu halde AİHS'ye ek 11 No.lu Protokol'ün ikinci hükmü olan 5 § 3. madde gereğince AİHM'ye havale edilmiştir.

Başvuru ile ilgili olarak AİHM'nin Birinci Dairesi görevlendirilmiştir (AİHM İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi). Sözkonusu daire içerisinde, davayı inceleyecek Heyet (AİHS'nin 27 § 1. maddesi) İç Tüzüğü'nün 26 § 1. maddesinde öngörüldüğü üzere teşkil edilmiştir. Türkiye'yi temsilen seçilen avukat Rıza Türmen, davadan çekilmiştir (28. madde). Hükümet dolayısıyla *ad hoc* yargıç olarak Feyyaz Gölcüklü'yü atamıştır (AİHS'nin 27 § 2. maddesi ve İç Tüzüğü'nün 29 § 1. maddesi).

Başvuranlar ve Hükümet, esaslar hususunda görüşlerini sunmuştur (İç Tüzüğü'nün 59 § 1. maddesi). Taraflar, karşılıklı görüşlerine yazılı olarak cevap vermiştir.

1 Kasım 2004 tarihinde AİHM, Dairelerinde değişiklik yapmıştır (İç Tüzüğü'nün 25 § 1. maddesi). Sözkonusu dava ile ilgili olarak yeni oluşturulan Birinci Daire görevlendirilmiştir (İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi).

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

I. DAVA OLAYLARI

Başvuranlar, Zülfü Akkum, Hüseyin Akan ve Rabia Karakoç, sırasıyla 1944, 1928 ve 1930 doğumlu ve Kürt kökenli Türk vatandaşlarıdır. Başvuranlar, 10 Kasım 1992 tarihinde güvenlik güçleri tarafından öldürüldükleri iddia edilen Mehmet Akkum, Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un babası, erkek kardeşi ve annesidir. Öldükleri tarihte başvuranların akrabaları sırasıyla 29, 70 ve 33 yaşlarındadır.

A. Giriş

Özellikle 10 Kasım 1992 tarihinde gelişen olaylarla ilgili olan dava olayları, taraflar arasında ihtilaflıdır.

Olaylar, taraflar tarafından sunulduğu şekliyle, aşağıda kaydedilen Kısım B'de belirtilmiştir (paragraflar 12-29). Hükümet'in olaylarla ilgili görüşleri aşağıda kaydedilen Kısım C'de özetlenmiştir (paragraflar 30-34). Başvuran ve Hükümet tarafından sunulan belgeye dayanan ifadeler Kısım D'de özetlenmiştir (paragraflar 35-97).

Komisyon, taraflar arasında ihtilaflı olan olayları saptamak için, AİHS'nin eski 28 § 1. (a) maddesine uygun olarak tarafların da yardımı ile, bir soruşturma başlatmıştır. 10 Mart ve 13 Mart 1997 tarihleri arasında Ankara'da ifade alacak üç temsilci atamıştır. Aşağıda kaydedilen 17 tanıkla birlikte ikinci ve üçüncü başvuranla görüşmüşlerdir: Abdurrahman Karakoç, Güllü Güzel-Karakoç, Zeliha Karakoç, Hayriye Karaman, Hacıre Ceylan, Hüseyin Yılmaz, Alaattin Aydın, Koray Türkan, Nihat Turan, Ömer Faruk Köksal, Hüseyin Bakır, Ersan Topaloğlu, Mürşit Yılmaz, Muhammed Özdemir, Tuncer Arpacı, Murat Koç ve son olarak Ramazan Dal. Söz konusu görgü tanıkları tarafından verilen sözlü ifadelerin özeti aşağıda kaydedilen Kısım E'de bulunmaktadır (paragraflar 98-174).

İlk başvuran, Zülfü Akkum ile birlikte Hediye Akelma da çağırılmıştır, fakat Komisyon temsilcileri görüşmeye gelmemişlerdir. Akkum'un avukatı Zülfü Akkum'un hayatından endişe etmesi nedeniyle temsilcilere ifade vermek istemediğini belirtmiştir. Söz konusu olaylara tanık olduğu iddia edilen ve ismi başvuranlar tarafından belirtilmemiş olan Hediye Elma Akodun da temsilcilere ifade vermek istememiştir ve hiçbir neden ileri sürmemiştir. Son olarak, söz konusu tarihte Dicle Kasabası'nın belediye başkanı olan ve ismi başvuranlar tarafından belirtilmemiş olan Mehmet Güranioğlu da temsilcilerle görüşmemiştir.

B. Başvuranların Olaylar Hakkındaki Görüşleri

Başvuranlar Zülfü Akkum ve Hüseyin Akan, Diyarbakır yakınlarındaki Dicle İdari Kaza Bölgesi'nde kurulmuş Kurşunlu Köyü'ndendir. Rabia Karakoç, yine Dicle Havalisi'nde olan Kırkpınar Köyü'ndeki Kayaş Köyü'ndendir.

Kurşunlu Köyü ve Kayaş Köyü, oldukça dağlık bir alanda kurulmuştur ve birbirlerinden yaklaşık 45 dakika yürüme mesafesindedir. Kurşunlu Köyü'ne yakın ve Kayaş'tan bir saat yürüme mesafesinde Kurşunlu düzlüğü bulunmaktadır. Söz konusu düzlük, çok az bir yükselti dışında tamamen düzdür. Ancak, yer yer ormanlarla kaplı olan dağlarla çevrelenmiştir. Bu düzlük ve onu çevreleyen dağlık alan, Kurşunlu sakinleri tarafından hayvanlarını otlatmak amacıyla kullanılmaktadır. Kurşunlu düzlüğünün kuzeyinde, Kayaş'tan iki buçuk saat yürüme mesafesinde Çevrecik köyü bulunmaktadır. Kurşunlu Köyü'nün güney doğusunda 10 Nisan 1992 tarihinde güvenlik güçlerinin, köy muhtarı Hüseyin Akdavar'ın evi

de dahil olmak üzere dokuz köylünün evini yaktığı Kelekçi Köyü bulunmaktadır (bkz. *Akdıvar ve Diğerleri/Türkiye*, 16 Eylül 1996 tarihli karar, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-IV).

10 Kasım 1992 tarihinde Zülfü Akkum, Kurşunlu Köyü'nün muhtarıydı. Oğlu Mehmet, onunla birlikte sürekli olarak köyde yaşamıyordu, ancak, 10 Kasım'da, Mehmet köyünü ziyaret etmiştir. Mehmet köydeyken, çobanlık görevini üstlenmesi gerektiğini öğrenmiştir. Köylülere ait hayvanlara bakmakla görevlendirilmiş dört köylü bulunmaktadır: Mehmet Akkum, Mehmet Akan ve iki kadın, Hacire Ceylan ve Hediye Akodun.

10 Kasım'da 8.00-9.00 civarlarında Mehmet Akan ve Mehmet Akkum, köy hayvanlarını Kurşunlu düzlüğü ve çevresinde otlatmak üzere Kurşunlu Köyü'nü terketmiştir. Köyden ayrılma kararının hemen ardından, diğer iki kadın çoban da sürülerini Kurşunlu düzlüğüne götürmek üzere köyü terketmiştir. Mehmet Akan ve Mehmet Akkum sürüleri, düzlüğü çevreleyen dağlık alana götürürken, iki kadın çoban iki sürüyü ayrı tutmak için kendi sürüleriyle düzlükte kalmıştır.

Askeri bir operasyon düzenlendiğini fark ettiklerinde düzlükte uzun süredir bulunmamaktaydılar. Mehmet Akan ve Mehmet Akkum dağlık alanda bulundukları sırada, ilk olarak askerlerin izlediği yola rastlamıştır. Dağlık alanda gizlenmiş olan askerlerle çevrelenmişlerdir.

Devam etmekte olan bir operasyon olduğunu ve askerlerin düzlüğü çevreleyen dağlık bölgede gizlenmiş olduklarını fark ettiklerinde Hacire ve Hediye düzlük alanda bulunmaktaydı. Düzlüğün sınırlarına yaklaştıkları sırada askerlere rastlamışlardır. Hacire'nin keçilerinden bazıları, düzlükten ayrılıp dağlık alandaki ormanlara doğru gitmeye başlamıştır. Hacire, keçileri gözden kaybetmek istemediği için ve çalılığa girmelerini engellemek amacıyla keçileri takip etmiştir.

Ayrıca, ormanlık alanın sınırlarında, iki asker Hacire'yi durdurmuştur. Ona ve Hediye'ye hayvanları terkedip evlerine dönmelerini söylemişlerdir. Hediye ayrılmayı kabul etmiş, fakat Hacire keçilerini almak için ısrar etmiştir. Askerler, ısrar ettiği için Hacire'ye tüfeklerinin dipçikleri ile vurmuştur. Sonuç olarak, Hacire de köye doğru Hediye'yi takip etmeye koyulmuştur. Köye döndüklerinde, Hüseyin Akan'a Mehmet Akan'ı askerler tarafından dövüldüğü sırada yardım isterken gördüklerini bildirmişlerdir. Mehmet Akan ve Mehmet Akkum, en son bir grup askerinin olduğu dağlık alanda canlı görülmüştür.

İki kadın düzlükten köylerine dönerken, iki çocuğuyla atının üzerinde olan Derviş Karakoç'a rastlamıştır. Annesi, Rabia Karakoç, karısı Güllü, kız kardeşi Hayriye Karaman ve son olarak bir akrabaları Zeliha Karakoç onu ayakta takip etmektedir. Akrabalarını ziyaret etmek üzere Çevrecik Köyü'ne gitmektedirler.

Derviş atını üzerinde, Hacire ve Hediye'nin yanından geçmiştir, fakat Hacire ve Hediye aralarında Rabia Karakoç'un da olduğu kadınları durdurmuştur. Rabia'ya yolculuklarına devam etmemeleri gerektiğini, her yerde askerler olduğunu ve Derviş'i yakalayabileceklerini söylemişlerdir. Derviş, 10-15 metre gittikten sonra atını durdurmuş ve kadınların neden durduğunu anlamak için onlara doğru bakmıştır. Annesi Derviş'e kadınların askerler hakkında ne söylediğini bildirdiğinde, Derviş de gitmemelerinin iyi olacağını belirtmiştir.

Ancak o sırada Hacire'ye evine dönmesini söyleyen askerler ormanlık alandan çıkmış, Derviş'e yaklaşmış ve ona atından inmesini ve kimlik kartını göstermesini söylemiştir. Derviş atından inmiş ve çocukları annesi ile karısına teslim etmiştir. Atı da teslim etmek istemiştir fakat askerler buna engel olmuştur. Derviş'in kimlik kartına bakmışlar ve onu geri cebine koymuşlardır. Daha sonra kadınlar kendilerini izlerken Derviş'i ormanlık alana götürmüşlerdir.

Askerler tüfeklerinin dipçikleri ile Derviş'in omzuna vurmuştur. Daha sonra tek bir tabanca atışı duyulmuş ve hemen ardından düzlüğün çevresinden ateş edilmeye başlanmıştır. Rabia, oğlunu vuran bir ateş görmüştür. Mermiler her yanın tozla kaplanmasına neden olmuştur. Kadınlar korkmuş bir vaziyette köylerine kaçmışlardır. Sürekli şekilde ateş edilmeye başlanmadan önce, Derviş'in cesedine yaklaşmayı başaramamışlardır.

Kadınlar kendi köylerine dönmüştür. Ertesi gün, Rabia oğlunu aramak için kendisine eşlik edecek birisini bulmak üzere Kurşunlu Köyü'ne gitmiştir. Ancak, kimse kendisine eşlik etmek istememiştir. Köylüler, o günün sabahında Mehmet Akan ve Mehmet Akkum'u aramak üzere düzlüğe gitmişler, fakat yalnızca hayvan ölüleriyle karşılaşarak aramalarını tamamlamadan köylerine geri dönmüşlerdir.

Zülfü, oğluyla ilgili soruşturma yapmak için Dicle Kasabası'na gitmiş olduğu için Rabia, Zülfü Akkum'un karısı ile konuşmuştur. Hüseyin Akan da kardeşi hakkında bilgi edinmek için Zülfü Akkum ile gitmiştir. Düzlükler civarındaki tepelerde askerler onları çevreledikten sonra ne olduğunu bilmek istemişlerdir. Kendileri ile birlikte Dicle Merkez Karakolu'na giden Dicle belediye başkanı Mehmet Güranioğlu ile karşılaşmışlardır. Bir yarbay, askerlerin henüz dönmediğini söylemiştir. O gece Dicle'de kalmışlardır.

Ertesi sabah, 12 Kasım tarihinde, Dicle Cumhuriyet Başsavcılığı'na gitmişlerdir. Öğlen köye telefon ettiklerinde, Mehmet Mehmet Akan ve Mehmet Akkum hakkında hala bilgi yoktur. Saat 14.30'da tekrar aradıklarında, Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetlerinin bulunduğunu öğrenmişlerdir. Cumhuriyet Savcısı'na haber vermiş ve Savcı'dan cesetleri almak için bir araba göndermesini istemişlerdir. Zülfü cesetleri almak üzere köye dönmüştür.

Köylüler, Derviş'in ve Mehmet Akan'ın cesetlerini bulmuştur. Derviş'in atının cesedi de Mehmet Akan'ın cesedinin bulunduğu düzlük alandadır. Etrafta kullanılmış fişeklerle birlikte birçok hayvan ölüsü vardır.

Köylüler Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetlerini köylerine götürmüştür. Zülfü, cesetleri Dicle'ye götürüp otopsilerini yaptırmak üzere taksiyle gelmiştir.

Zülfü Akkum, 16 Kasım'da Elazığ'daki karakola gidene kadar oğlunun başına neler geldiğini öğrenememiştir. 14 Kasım'da kendisine bir jandarma komutanı tarafından Elazığ'da iki ceset bulunduğu ve bunlardan birinin oğlu olabileceği söylenmiştir. Karakolda kendisine biri oğlu Mehmet'e ait olan iki ceset fotoğrafı gösterilmiştir. Ceset çok kötü durumdadır ve kulakları kesilmiştir. Sol kolunun üst kısmının derisi yüzülmüştür.

Gerekli yasal formaliteler tamamlandığında, Zülfü Akkum, hiç kimsenin sahip çıkmaması nedeniyle cesedin gömüldüğü Elazığ Mezarlığı'ndan cesedi almış ve gömülmesi için köyüne götürmüştür.

C. Hükümet'in Olay Hakkındaki Görüşleri

10 Kasım 1992 tarihinde Elazığ'daki güvenlik güçleri, Elazığ'daki Bukadi Köyü yakınlarında PKK militanlarına karşı askeri bir operasyon düzenlemiştir. Mehmet Akkum, silahlı PKK militanları ve güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada hayatını yitirmiştir. Olay sırasında PKK'ya ilişkin birçok doküman, ateşli silahlar için cephane ve stoklar ele geçirilmiştir.

Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Mehmet Akkum'a karşı başlatılan işlemlere, ölümü ardından son verilmiştir.

Ayrıca 10 Kasım 1992 tarihinde Arıcak Köyü yakınlarında Dicle güvenlik güçleri ve silahlı PKK militanları arasında şiddetli bir çatışma başlamıştır. Karakoç ve Akan sözkonusu çatışma sırasında hayatlarını yitirmiştir.

Üç kişinin öldürülmesine ilişkin açılan hazırlık soruşturması sonucunda, 19 Ağustos 1994 tarihinde Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne bir iddianame sunulmuştur. Yedi jandarma askeri ve memuru, birden fazla kişiyi öldürmekle suçlanmıştır.

Ceza davası, Elazığ'daki 8. Kolordu'ya ("Askeri Mahkeme") bağlı Askeri Mahkeme'ye havale edilmiştir. Mahkemenin, başvuranların ve isimleri verilen tanıkların isimlerini belirleme çabaları başarısız olmuştur. Yalnızca, olaylara şahit olduklarını inkar eden iki tanığın izini belirlemek mümkün olmuştur. 21 Aralık 1995 tarihinde Askeri Mahkeme, jandarmaların başvuranların akrabalarını öldürmek hususunda beraat etmesine karar vermiştir.

D. Taraflar Tarafından Sunulan Yazılı İfade

Aşağıda kaydedilen bilgiler, taraflar tarafından sunulan dokümanlardan elde edilmiştir.

1. Askeri Operasyon

Olayın gerçekleştiği mahalde hazırlanmış ve el yazısıyla yazılmış bir askeri operasyon raporu, 11 Kasım 1992 tarihinde yedi jandarma memuru ve askeri tarafından hazırlanmış ve imzalanmıştır. Dokümanın en başında, 8 Kasım 1992 tarihli Sancak-1 Askeri Operasyon Planı'na bir gönderme yapılmıştır. Sözkonusu planın bir nüshası Komisyon'a ya da Mahkeme'ye sunulmamıştır.

Raporda 10 Kasım 1992 tarihinde sabah saat 3.00'te Elazığ'dan dört, Palu'dan iki, Alacakaya'dan dört, Kovancılar'dan üç, Arıcak'tan dört jandarma komando taburu, Üçöcek'tan bir, Arıcak'tan bir jandarma taburu ve Dicle'den bir grup jandarma komando taburunun planlı bir askeri operasyon başlattığı belirtilmiştir. Operasyona Sancak-1 kod adı verilmiştir.

Aynı sabah saat 6.30'ta bir grup terörist ve Arıcak'tan dört jandarma komando taburu arasında Bukardi Köyü yakınlarındaki Payidar Tepeleri'nde, (00, 59) koordinatlarında silahlı bir çatışma başlamıştır. Çatışma o gün 18.00'e kadar aralıklarla devam etmiştir. Çatışma sırasında askerler, Kurşunlu Köyü sakinlerine ait hayvan sürüleri ardına gizlenen ve askerlere ateş açan teröristlere ateşle karşılık vermiştir.

Ertesi gün sabaha karşı askerler tarafından başlatılan araştırmada bir ceset bulunmuştur. Askerler, bulunan cesedin teröristlere yardım ve yataklık eden bir kişiye ait olduğu kanısına varmıştır. Ceset üzerinde kimliğini tespit etmeye yardımcı olacak bir doküman bulunmamıştır. Araştırma sırasında askerler, aralarında beş kullanılmış G3 tüfek fişegi, on bir kullanılmış Kalashnikov tüfek fişegi ve yüz otuz altı kullanılmış BKC tüfek fişegi bulunan bir grup kullanılmış fişek ele geçirmiştir.

Ayrıca, (00, 59) koordinatlarında bir sığınak ortaya çıkarılmış ve içerisinde saklanan yiyeceklerle birlikte askerler tarafından imha edilmiştir. 11 Kasım 1992 tarihinde 13.30'ta sona eren operasyonda görev alan askerler arasında ölü ya da yaralı bulunmamaktadır.

Olay mahallinde hazırlanmış olan sözkonusu raporun daha sonraki bir aşamada daktiloda yazılmış olduğu düşünülmektedir. Ancak, el yazısı ile ve daktilo ile yazılmış raporlar arasında iki karışıklık bulunmaktadır. Daktiloda yazılmış raporda, Palu'dan dört jandarma komando taburunun operasyonda görev aldığı belirtilirken, el yazısıyla hazırlanmış raporda Palu'dan yalnızca iki taburun görev aldığı belirtilmiştir. Ayrıca, el yazısı ile hazırlanmış rapora göre, Alacakaya'dan dört jandarma jandarma komando taburu operasyonda görev alırken, daktilo ile hazırlanmış raporda sözkonusu taburlara değinilmemiştir.

Operasyon bölgesinde bulunmuş olan raporlar ve kullanılmış fişekler, 20 Kasım 1992 tarihinde Arıcak Jandarma Karakolu komutanı Yüzbaşı Mürşit Yılmaz tarafından Palu Cumhuriyet Başsavcılığı'na teslim edilmiştir.

11 Kasım 1992 tarihinde diğer bir askeri rapor da aralarında Albay Hüseyin Yılmaz'ın da bulunduğu dört kişi tarafından hazırlanmış ve imzalanmıştır (bkz. yukarıda kaydedilen paragraf 113 ve 124 arası). Sözkonusu rapor aralarında İçişleri Bakanlığı'nın da bulunduğu bir grup yetkili makama gönderilmiştir. Raporda, operasyon ardından ele geçirilen cesedin terörist bir örgüte üye mensup ya da terörist bir örgüt mensuplarına yataklık eden bir kişiye ait olduğu belirtilmiştir. Ceset, daha sonra kimlik tespiti ve otopsi için Palu Köyü'ndeki Cumhuriyet Başsavcısı'na teslim edilmiştir.

Sözkonusu rapor, olay mahallinde hazırlanmış olan raporun el yazısı ve daktilo ile hazırlanmış nüshaları ile çelişmektedir. Rapora göre, operasyonda Palu'dan bir, Alacakaya'dan dört, Arıcak'tan üç jandarma komando taburu operasyonda görev almıştır. Üçocuk'tan gelen jandarma taburuna değinilmemiştir, fakat daha önceki raporun her iki nüshasında da belirtilmemiş olan Karakoçan'dan gelen iki jandarma taburu operasyonda görev aldığından bahsedilmektedir. Ayrıca, sözkonusu rapora göre terörist sığınağının koordinatları, daha önce olay mahallinde hazırlanmış olan raporda belirtildiği gibi (00, 59) değil, (97, 59)dur.

2. Hazırlık Soruşturması

12 Kasım 1992 tarihinde Cumhuriyet Başsavcısı Nihat Turan ve Dr. Alaattin Aydın tarafından bir ceset tetkik raporu hazırlanmış ve imzalanmıştır.

Raporda, cesedin yaklaşık olarak 30-35 yaşlarında bir adama ait olduğu belirtilmiştir. Her iki kulağı da kayıptır ve midesinin üst kısmı ile sırtının sağ kısmında kurşunun girdiği birer delik bulunmaktadır. Sol eline bir mermi girmiş ve çıkmıştır. Ayrıca, bir şarapnelin yol açmış olabileceği diğer başka izler ve yanık izleriyle birlikte on santim uzunluğunda bir

merminin yol açtığı yara izleri bulunmaktadır. Doktor, ölme nedeninin ateş etme olduğunu tespit etmiştir. Ölme nedeninin tespit edilmiş olması nedeni ile tam bir otopsi yapılmamasına karar verilmiştir.

Cesedin üzerinde kimliğinin tespit edilmesine yardımcı olacak hiçbir doküman bulunmamıştır. 12 Kasım 1992 tarihinde Palu Cumhuriyet Başsavcısı tarafından gömme izni çıkarılmasını müteakiben ceset gömülmüştür.

13 Kasım 1992 tarihinde ilk başvuran, Zülfü Akkum, Diyarbakır yakınlarındaki Dicle Kasabası'ndaki Cumhuriyet Başsavcısı'na bir dilekçe sunmuştur. Savcıya, oğlu Mehmet Akkum ve bir diğer köy sakini Mehmet Akan'ın, 10 Kasım 1992 tarihinde sabah erkenden hayvanlarını otlatmaya götürdüklerini ve akşam eve dönmediklerini bildirmiştir. Her yerde askerler olduğu için köylüler onları aramaya çıkmaktan çekinmiştir. Ancak, 12 Kasım 1992 tarihinde Zülfü Akkum ve bir grup köylü, kaybolan iki kişiyi aramaya çıkmış ve Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetlerini, Karakoç'un elleri arkasında bağlı olarak bulmuşlardır. Zülfü Akkum, Cumhuriyet Savcısı'ndan cesetleri köye getirme hususunda kendisine yardımcı olmasını istemiştir.

13 Kasım 1992 tarihinde Mehmet Akan'ın oğlu, Ali Akan ve Derviş Karakoç'un kuzeni, Musa Karakoç Dicle Cumhuriyet Başsavcısı'na birer dilekçe sunmuş ve akrabalarının güvenlik güçleri mensuplarınca öldürüldüklerini bildirmiştir. Savcıdan cesetler üzerinde otopsi yapılmasını istemişlerdir.

13 Kasım 1992 tarihinde Dicle Cumhuriyet Başsavcısı İbrahim Engin ve Dr. Koray Aydın Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetleri üzerinde harici incelemeler yapmıştır. İnceleme sırasında, Mehmet Akan'ın oğlu babasının cesedini ve kuzeni de Derviş Karakoç'un cesedini teşhis etmiştir. Rapora göre, 66 yaşındaki Mehmet Akan'ın ölüm nedeni, sağ kulağın arkasından girerek sol kulağın üzerinden çıkan bir mermidir. Ölümünün nedeninin tespit edilmesi nedeni ile cesetler üzerinde tam bir otopsi yapılmamasına karar verilmiştir.

Başvuranların avukatları, Mahkeme'ye 7 Haziran 1993 tarihinde Londra'daki Charing Cross and Westminster Tıp Okulu'nda adli tıp uzmanı olan Dr. Peter Vanezis tarafından hazırlanan bir rapor sunmuştur. Söz konusu raporun bulguları, Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın cesetlerinin fotoğraflarına dayanmaktadır.

Dr. Vanezis'in raporu, Mehmet Akkum'un cesedindeki, yüzündeki sıyrık ve çürükleri, her iki kulağındaki yırtılmaları, boynun ön kısmındaki çürüklerin toplamını, sol alt göğüs ve karındaki kapsamlı çürükleri ve sağ koltuk altındaki sirküler bir deliği içeren kapsamlı yaralanmaları listelemektedir. Söz konusu raporda, ayrıca, ölüm ardından derinin, göğüs, üst karın, sol üst kol ve sol elin arka kısmından kesip çıkarıldığı belirtilmiştir. Dr. Vanezis, bedene verilen zararların söz konusu bölgeye uzun, yuvarlak olması muhtemel bir tahta parçası veya çubuk ile vurulmasından kaynaklanmış olabileceği sonucuna varmıştır. Ayrıca, aynı bölgenin tekmelenmiş ya da darbe almış olması da muhtemeldir. Söz konusu bölgeye yapılan vuruşlar, acil tıbbi müdahale olmaksızın dalağın hayati boyutta zarar görmesine neden olmuş olabilir. Yüzdeki yaralanmaların, yumruk darbelerinden kaynaklanmış olması muhtemeldir. Dr. Vanezis, Mehmet Akan'ın sol kulağının üst kısmında silah atışından kaynaklanan izler gözlemlemiştir.

16 Kasım 1992 tarihinde Zülfü Akkum'a, Elazığ'daki yetkili makamlar tarafından gömülen cesedin fotoğrafı gösterilmiştir (bkz. yukarıdaki paragraf 47). Zülfü Akkum, ölen

kişinin kendi oğlu Mehmet Akkum olduğunu teşhis etmiştir. Ertesi gün, mezarlıkta ceset kendisine teslim edilmiştir.

17 Kasım 1992 tarihinde, Dicle Karakolu komutanı Binbaşı Ersan Topaloğlu, Dicle Cumhuriyet Savcılığı'na Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetlerinin Arıcak Kasabası yetki alanı dahilinde bulunmuş olduğunu bildirmiştir. Binbaşı Topaloğlu, daha sonra Cumhuriyet Savcısı'na, radyo bağlantılarından, cesetlerin bulunduğu bölgede planlı bir operasyon gerçekleştirildiğini anlamış olduğunu bildirmiştir.

25 Kasım 1992 tarihinde Güllü Karakoç ve Rabia Karakoç, İnsan Hakları Derneği'nin Diyarbakır Şubesi'ne detaylı ifadeler sunmuş ve Derviş Karakoç'un öldürülmesine yol açan olaylarda tanık oldukları durumları tasvir etmişlerdir. 26 Kasım 1992 tarihinde Hüseyin Akan ve Zülfü Akkum da İnsan Hakları Derneği'ne ifadelerini sunmuştur.

23 Aralık 1992 tarihinde Palu Cumhuriyet Başsavcısı Nihat Turan hazırlık soruşturmasına ilişkin dokümanları incelemiş ve "9 Kasım 1992 tarihinde Payidar tepelerinde PKK mensupları ve askerler arasında çıkan çatışmada kimliği belirlenemeyen bir teröristin" öldürülmesini araştırma yetkisine sahip olmadığına karar vermiştir. Nihat Turan, söz konusu kararı Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı'na göndermiştir.

30 Aralık 1992 tarihinde Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, kararı Nihat Turan'a geri göndermiş ve kendisinden soruşturma dosyasını tamamlamasını, cesedin fotoğraflarını dosyaya eklemesini ve geri göndermesini istemiştir.

8 Haziran 1993 tarihinde Nihat Turan, Arıcak Jandarma Komutanlığı'ndan komutanlıkta cesedin fotoğraflarının bulunup bulunmadığını bildirmelerini istemiştir.

18 Şubat 1993 tarihinde Elazığ Cumhuriyet Başsavcısı, Nihat Turan'a Mehmet Akkum'un cesedinin teşhisine ilişkin dokümanları göndermiştir (bkz. yukarıdaki paragraf 53).

24 Şubat 1993 tarihinde Nihat Turan, Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı'na ölen kişinin isminin Mehmet Akkum olduğunu bildirmiştir.

10 Mart 1993 tarihinde Nihat Turan, 18 Şubat 1993 tarihinde Elazığ Cumhuriyet Başsavcısı'ndan aldığı bilgileri gözardı ederek, Arıcak Jandarma Komutanlığı komutanına "9 Kasım 1992 tarihinde öldürülen kimliği belirlenememiş teröristin" cesedinin fotoğrafları olup olmadığını sormuştur.

17 Mart 1993 tarihinde Arıcak Jandarma Komutanlığı komutanı, Nihat Turan'a 9 Kasım 1992 tarihinde hiçbir operasyon düzenlenmediğini ve sonuç olarak da herhangi bir ceset ele geçirilmediğini bildirmiştir. Ancak, 23 Ocak 1993 tarihinde, bir teröristin öldürüldüğü, fakat askerlerin cesedin fotoğraflarını çekme fırsatını bulamadığı bir operasyon düzenlenmiştir.

29 Mart 1993 tarihinde Nihat Turan, Dicle Cumhuriyet Başsavcısı'ndan gelen bir talebe cevabında, daha önce kimliği belirlenememiş olan cesedin Mehmet Akkum'a ait olduğunun anlaşıldığını bildirmiştir.

30 Mart 1993 tarihinde Nihat Turan, Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne Arıcak Jandarma Komutanlığı'ndan alınan operasyon raporlarını göndermiştir.

Aynı gün Nihat Turan, Mehmet Akkum'un cesedini teşhis etmiş olmasına rağmen, "ölü teröristin" kimliğini belirleme çabalarına devam etmiş ve Elazığ Polis Karakolu'na dosyalarında cesedin fotoğraflarını olup olmadığını soran bir mektup göndermiştir. Daha sonra, mektubunda cesedi tarif etmiştir.

Yine aynı gün Nihat Turan, Arıcak Jandarma Komutanlığı komutanına başka bir mektup göndermiş ve 10 Mart 1993 tarihli mektubunda operasyon tarihinin yanlışlıkla 9 Kasım 1992 olarak belirtildiğini bildirmiştir. Nihat Turan daha sonra komutana, "9 Kasım 1992 tarihindeki operasyon sırasında öldürülen" teröristin cesedinin fotoğraflarının bulunup bulunmadığını sormuştur.

3 Nisan 1993 tarihinde Arıcak Jandarma Komutanlığı komutanı Nihat Turan, 9 Kasım 1992 tarihinde herhangi bir operasyon düzenlenmediğini, fakat 11 Kasım 1992 tarihinde silahlı bir çatışmayı müteakiben bir cesedin ele geçirildiğini bildirmiştir. Ancak, cesedin fotoğraflarına sahip değildir.

8 Nisan 1993 tarihinde Elazığ Polis Karakolu, Nihat Turan'a cesedin bir fotoğrafını göndermiş ve cesedin 16 Kasım 1992 tarihinde Mehmet Akkum olarak teşhis edilmiş olduğunu bildirmiştir.

19 Nisan 1993 tarihinde Nihat Turan kadastro memurluğuna "Mehmet Akkum adlı teröristin ölümünü kaydetmelerini" isteyerek doğum, evlenme ve ölüm kayıtlarını isteyen bir mektup göndermiştir.

14 Mayıs 1993 tarihinde Nihat Turan, davayı araştırma yetkisine sahip olmadığına dair diğer bir karar vermiş ve dosyayı, Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne göndermiştir. Söz konusu suça kararda, "Mehmet Akkum adlı teröristin 9 Kasım 1992 tarihinde PKK ve güvenlik güçleri arasında çıkan silahlı çatışma sırasında öldürülmesi" şeklinde değinilmiştir.

21 Mayıs 1993 tarihinde şu an Mehmet Akkum'un öldürülmesini soruşturmakla görevli olan Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı, yukarıda kaydedilen yetkisizlik kararına değinmiş ve ölmüş olduğu için Mehmet Akkum aleyhine davet açmamaya karar vermiştir. Söz konusu kararda, ölen kişiye "şüpheli" şeklinde değinilmiştir.

Hükümet tarafından Komisyon'a sunulan dokümanlardan 22 Ekim 1993 ve 3 Kasım 1993 tarihlerinde Adalet Bakanlığı'na Bağlı Uluslararası Hukuk ve Dışilişkiler Müdürlüğü'nün ("Müdürlük") Nihat Turan'dan ve Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı'ndan, öldürmelere ilişkin soruşturma hususunda bilgi istemiştir. Müdürlük, söz konusu bilgiyi Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na sunulmak üzere görüşler hazırlayabilmek amacıyla istemiştir.

10 Kasım 1993 tarihinde Nihat Turan Dicle'deki makama dört mektup göndermiş, Dicle Jandarma Komutanlığı ile irtibata geçilmesini istemiş ve öldürülmelere ilişkin herhangi bir doküman bulunup bulunmadığını öğrenmek istemiştir. Nihat Turan ayrıca Dicle Cumhuriyet Savcısı'na bir yıl önce ölen kişinin akrabaları tarafından sunulan dilekçeler hakkında bilgi vermiş (bkz. yukarıdaki paragraf 48-49) ve Cumhuriyet Savcısı'ndan, ölen kişinin akrabalarından öldürmelere ilişkin bilgi almasını istemiştir.

25 Kasım 1993 tarihinde Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, Müdürlüğe Savcılık tarafından 21 Mayıs 1993 tarihinde (bkz. yukarıdaki paragraf 71) alınan

yetkisizlik kararını, ve ayrıca sözkonusu kararın, Mehmet Akkum'un öldürülmesine ilişkin soruşturmayı sonlandırdığını bildirmiştir. Dosya, tanık ismi içermediği için hiç kimse sorgulanmamıştır.

3 Aralık 1993 tarihli mektupla Nihat Turan Müdürlüğe Savcılığın halen Mehmet Akan ve Derviş Karakoç 'un öldürülmesine ilişkin soruşturmaya devam ettiğini, operasyonda görev alan askerlerin kimliklerini henüz tespit edememiş olduğunu ve muhtemel görgü tanıklarından bilgi toplamaya çalıştığını bildirmiştir. Sözkonusu mektuptan anlaşıldığına göre, Nihat Turan'a, Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı tarafından alınan Mehmet Akkum'un öldürülmesine ilişkin soruşturmayı sona erdiren yetkisizlik kararı hakkında bilgi verilmemiştir.

16 Aralık 1993 tarihinde Dicle Cumhuriyet Savcısı, daha sonra Nihat Turan yapılan bir istek üzerine (bkz. yukarıdaki paragraf 73), Zülfü Akkum'dan ifade almıştır. Zülfü Akkum, öldürülmelerin ertesi günü Dicle Valisi'ne ve Dicle Jandarma Komutanı'na öldürmelerle ilgili bilgi verdiğini ve öldürülmelerin nasıl gerçekleşmiş olabileceğine ilişkin bilgi edinmeye çalıştığını doğrulamıştır.

Nihat Turan'ın 10 Kasım 1993 tarihli ölen kişinin akrabalarının bulunması (bkz. yukarıdaki paragraf 73) isteğine karşılık, yetkili makamların Musa Akkuş ve Ali Aklan isimli akrabaları bulma çalışmaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Sözkonusu çalışmalar 7 Mart 1994 tarihine kadar devam etmiştir.

3 Ağustos 1994 ve 1 Kasım 1995 tarihleri arasında Dicle ve Palu'da yetkili makamlarca yürütülen soruşturma, ölen kişinin akrabalarının izlerini bulmakla sınırlı kalmıştır. 10 Ekim 1994 tarihli bir mektupta yaşadıkları köylerin PKK'dan gelen yoğun baskılar nedeniyle bir yıl önce boşaltılmış olması nedeni ile sözkonusu akrabaları bulmanın mümkün olmadığı kaydedilmiştir.

13 ve 14 Ekim 1994 tarihlerinde Hüseyin Akan ve Rabia Karakoç, Diyarbakır İnsan Hakları Derneği'ne ayrıca ifade vermiş ve halen akrabalarının öldürülmesine ilişkin hiçbir yetkili makam tarafından soruşturulmadıklarını belirtmiştir.

3. Duruşma

7 Kasım 1995 tarihinde Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan ve Müdürlüğe sunulan bir dokümandan, 11 Kasım 1992 tarihli askeri raporu imzalayan yedi jandarma memurunun (bkz. yukarıdaki paragraf 36) 19 Ağustos 1994 tarihinde başvuruların üç akrabasını öldürmekle suçlandığı anlaşılmaktadır.

Yine aynı dokümandan, huzurunda yedi jandarmanın sorguya çekildiği Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'nin 22 Haziran 1995 tarihinde jandarmaları yargılama ve dosyayı Askeri Mahkeme'ye gönderme yetkisine sahip olmadığı kararını verdiği anlaşılmaktadır. Hükümet, Komisyon'a ya da Mahkeme'ye iddianamenin ya da Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'nin aldığı yetkisizlik kararının nüshalarını göndermemiştir.

Askeri Mahkeme, başvurular bulunamadığı için duruşma sırasında onlarla temasa geçememiş ve onları Mahkeme'ye çağırabilmiştir. Ancak, köy çobanları Hacire Ceylan ve Hediye Akkoyun'nun (bkz. yukarıdaki paragraf 14) yerlerini tespit etmek ve duruşma sırasında ifadelerini almak mümkün olduğu halde yapılmamıştır.

Hacire Ceylan 17 Mayıs 1995 tarihinde verdiği ifadesinde, sözkonusu tarihte askerler ona bir operasyon gerçekleştirmekte olduklarını ve evine dönmesini söyledikleri sırada köy dışında hayvanlarını otlatmakta olduğunu belirtmiştir. Askerlerin söylediklerine uymuş ve askerlerin Mehmet Akan'ı ya da diğer bir kişiyi dövdüklerini görmemiştir.

Hediye Akodun 23 Mayıs 1995 tarihinde verdiği ifadesinde gerçekleştirilen herhangi bir operasyondan, Mehmet Akan'ın ya da diğer iki kişinin öldürölmesinden haberdar olmadığını belirtmiştir.

Duruşma sırasında, sözkonusu tarihte herbirinin ülkenin farklı yerlerinde çalışmakta olduğu yedi sanığın hepsi, Askeri Mahkeme'ye tanıklık etmek için Mahkeme huzuruna çıkmak istemediklerini bildirmişlerdir. Sanıkların isteklerini kabul eden Askeri Mahkeme, sanıkların çalışmakta olduğu kasabalardaki Ceza Mahkemeleri'ne istinabe müzekkeresi göndermiş ve sözkonusu Mahkemeler'in sanıklardan ifade almalarını istemiştir. İfadeler daha sonra Askeri Mahkeme'ye havale edilmiştir.

Şaban Bozkurt dışında, tüm sanıklar 10 Kasım 1992 tarihinde bir operasyon gerçekleştirildiğini doğrulamıştır. Şaban Bozkurt, operasyonun gerçekleştirildiği gün başka bir yerde görevli olarak bulunmaktadır.

Sanıklar, bir grup teröristin üzerlerine ateş açması üzerine karşılık verdiklerini belirtmişlerdir. Operasyonda yaklaşık 250-300 asker görev almış olduğu için sanıklar sözkonusu üç kişiyi tam olarak kimlerin vurduğunu bilememektedir.

Yedi sanıktan biri olan Adem Kolukısa, 5 Mayıs 1995 tarihli ifadesinde iki ceset görmüş olduğunu ve diğer asker arkadaşlarından da bir ceset daha olduğunu duyduğunu belirtmiştir. Görmüş olduğu cesetler, 30-35 yaşlarında iki adama aittir.

Recep Tombak 23 Mayıs 1995 tarihli ifadesinde kendisi ve asker arkadaşlarının operasyonun ertesi günü üç cesedi de gördüklerini belirtmiştir.

Diğer bir sanık Yüzbaşı Tuncer Arpacı, 20 Kasım 1995 tarihli ifadesinde kendisinin üç cesedi bulunduğunu ve operasyon raporlarında sözkonusu bulguyu kaydettiğini belirtmiştir. Cesetlerden biri, Kurşunlu düzlüğünde bulunan 50-60 yaşlarında sakallı bir adama aittir. Tuncer Arpacı, teröristlerin askerler tarafından kuşatıldığını ve operasyonda Cobra helikopterleri ve havan topu kullanıldığını belirtmiştir. Sonuç olarak, sözkonusu kişilere kimin ateş ettiğini belirlemek mümkün olmamıştır.

21 Aralık 1995 tarihinde Askeri Mahkeme, oybirliği ile tüm sanıkların beraatine karar vermiştir. Kararında, adresleri bilinmediği için ölen kişilerin akrabalarını sorgulayamadıklarını belirtmiştir. Mahkeme, ayrıca ölen kişilerin akrabaları tarafından ileri sürölün iddiaların Hacire Ceylan ve Hediye Akkoyun tarafından verilen ifadelerle uyuşmadığını belirtmiştir. Öte yandan, sanıkların 8 Kasım 1992 tarihli Sancak-1 Operasyonu'na ilişkin gerçekleştirilen askeri operasyon hususundaki tanıklıklarında tutarlı oldukları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Askeri Mahkeme ölenlerin akrabaları tarafından ileri sürölün sözkonusu üç kişinin askerler tarafından öldürölldüğüne ilişkin iddiaları gözardı etmeye karar vermiştir.

Askeri Mahkeme'nin askerlerin beraat etmesine ilişkin kararı, ele geçirilen delillerin incelenmesine dayanmaktadır.

Duruşma sırasında Murat Koç, Ramazan Dal ve Yavuz Akın adlı üç sanık tarafından verilen ifadeler, Komisyon'a ya da Mahkeme'ye sunulmamıştır. Sonuç olarak, aşağıda kaydedilen bilgiler sözkonusu üç sanığın ifadelerinin özetini içeren Askeri Mahkeme kararından alınmıştır.

Murat Koç ifadesinde, operasyon sırasında bir grup teröristin öldürüldüğünü duyduğunu belirtmiştir.

Ramazan Dal ifadesinde, operasyondan sonra kendisi ve asker arkadaşlarının bir ceset bulduklarını ve sözkonusu bölgede bir at ve koyun ölüsü gördüğünü belirtmiştir.

Yavuz Akın ifadesinde, kendisi ve arkadaşlarının karakola götürdükleri bir ceset gördüğünü ve bu kişinin nasıl öldüğünü bilmediğini belirtmiştir. Ayrıca, operasyonda fighter jet ve helikopter kullanıldığını belirtmiştir. Son olarak, Yavuz Akın 11 Kasım 1992 tarihli olay mahallinde hazırlanan operasyon raporunu imzalamış olduğunu reddetmiştir (bkz. yukarıdaki paragraf 36).

Ayrıca Askeri Mahkeme kararından Binbaşı Ersan Topaloğlu'nun da duruşma sırasında sorgulandığı anlaşılmaktadır. Verdiği ifade Komisyon'a ya da Mahkeme'ye iletilmemiştir fakat kararın içerdiği özete göre, Binbaşı Topaloğlu kendisine Zülfü Akkum tarafından oğlu Mehmet Akkum'un ve bir köylünün kayıp olduğunun bildirildiğini belirtmiştir. Daha sonra Binbaşı Topaloğlu bir takım soruşturmalar düzenlemiş ve bölgede askeri bir operasyon yapıldığını ortaya çıkarmıştır. İki cesedin Elazığ'daki morga götürüldüğünü ve içlerinden birinin Zülfü Akkum'un oğlu olduğunu doğrulamıştır.

E. Sözlü İfade

1. *Rabia Karakoç (ilk başvuran), Derviş Karakoç'un annesi*
2. *Güllü Güzel-Karakoç, Derviş Karakoç'un eşi*
3. *Zeliha Karakoç, Derviş Karakoç'un akrabası*
4. *Hayriye Karaman, Derviş Karakoç'un kız kardeşi*

10 Kasım 1992 tarihinde, sabahın erken saatlerinde, yukarıda kaydedilen dört görgü tanığı Derviş Karakoç ve iki çocuğu ile birlikte, bir akrabalarını ziyaret etmek üzere Çevrecik Köyü'ne gitmek için Kayaş Köyü'ndeki evlerini terketmişlerdir. Derviş çocukları ile birlikte at üzerindedir ve kadınlar ardından yürümektedir. Yaklaşık yarım saatlik bir yürüyüş ardından, hayvanların otlamakta olduğu bir düzlüğe gelmişler ve kendilerine doğru koşmakta olan Hediye ve Hacire isimli iki kadın çobanı görmüşlerdir. Hediye ve Hacire gruba, her tarafta askerler olduğu için köye geri dönmelerini ve devam etmelerinin güvenli olmayacağını bildirmiştir. Ancak Derviş, askerlerden korkacak bir şeyi olmadığı söyleyerek devam etmek için ısrar etmiştir.

Yolculuklarına birkaç dakika devam ettikten sonra, yol tarafındaki çalılıklardan iki asker kendilerine doğru yaklaşmış ve Derviş'ten atından inerek kimlik kartını göstermesini istemiştir. Askerler daha sonra kadınların köye dönmelerini istemiştir. Daha sonra Derviş'i kollarından kavrayarak yavaşça uzaklaşmışlardır. Derviş'in atını da yanlarında götürmüşlerdir. Rabia Karakoç, askerlerin Derviş'i çalılıkların arkasına götürdüğünü ve bir tanesinin Derviş'e tüfeğinin dipçigi ile vurduğunu görmüştür. Birkaç dakika sonra Rabia tek

atışlık bir silah sesi duymuş fakat boşluğa mı, Derviş'e mi ateş edildiğini anlayamamıştır. Daha sonra, alanın her yanından ateş edilmeye başlanmış ve ormanın gerilerinden 500-600 asker belirmiştir. Rabia, bir ateşin Derviş'i karnının alt bölümünden vurduğunu görmüştür. Sözkonusu olay, Kurşunlu Köyü dışındaki düzlükte meydana gelmiştir.

Daha sonra görgü tanıkları iki çocukları ile birlikte köylerine geri dönmüş ve Derviş'in geri dönmesi için beklemeye başlamışlardır. Derviş o gün köyüne dönmemiş ve askeri operasyon devam etmekte olduğu için köylüler tanıklara gidip Derviş'i aramaları için yardım etmekten korkmuşlardır. Operasyon sırasında, makinalı tüfekler ve helikopterler de kullanılmıştır.

Operasyon sona erdiğinde, Rabia Karakoç ve Kurşunlu Köyü'nden bir grup köylü, birçok ölü hayvan gördükleri bölgeye gitmiştir. Rabia oğlunu en son gördüğü noktaya ulaştığında, oğlunun ölü olan atı ve köpeğini görmüştür. Atın ölüsünden 30-40 metre uzaklıkta, oğlunun göğsü ve kalçalarında birçok silah yarası bulunan cesediyle karşılaşmıştır.

Derviş'in ölümünden yaklaşık bir yıl sonra, tanıkların köyü olan Kayaş'a, askerler tarafından baskın yapılmıştır. Köylüler, eşyalarını yanlarına almaktan korkarak köyü terketmiştir. Köyü terketmeleri ardından, askerler tüm evleri yakmıştır.

Dört görgü tanığının hiçbirisi, Derviş'in öldürülmesi ile ilgili olarak soruşturma yapan yetkili makamlar tarafından sorgulanmamıştır.

5. Abdurrahman Karakoç, Derviş Karakoç'un Kardeşi

Olay zamanında İstanbul'da yaşamakta olduğu için tanık, 10 Kasım 1992 tarihinde gerçekleşmiş olan olayların hiçbirini görmemiştir. O gün amcası kendisine 16.00'da telefon ettiği zaman olaylar hakkında bilgisi olmuştur. Telefon konuşmasını müteakiben tanık, kendisine askerlerin kontrolü altında bulunduğu ve gitmesine izin verilmediği bildirilen Batman'a gitmiştir. Birkaç gün sonra, nihayet köyüne gidebildiğinde, kardeşi Derviş'in öldürülmüş olduğunu öğrenmiştir. Tanık köye ulaştığında Derviş çoktan gömülmüştür. Hacire Ceylan tanığa, 10 Kasım 1992 tarihinde gerçekleşen olayları anlatmıştır.

Tanık, geçmişte Derviş'ten sürekli köy korucusu olması istendiğini ve baskı nedeniyle Derviş'in köyü terketmek istediğini hatırlamıştır.

7 Kasım 1993 tarihinde tanık, kardeşinin ölümünün ilk yıl dönümü için bir toplantı düzenlemek üzere köyüne dönmüştür. Ancak, helikopterler köye gelerek ateş etmeye başlamıştır. Açılan ateş sırasında kuzeni yaralanmış ve tanık kuzenini tedavi amacı ile Diyarbakır'a götürmek durumunda kalmıştır. Köye döndüğünde, köyün boş olduğunu görmüştür. Askerler herkesi köyü terketmeye zorlamıştır.

5. Hacire Ceylan

Olayların gerçekleştiği tarihte tanık, köy çobanı olarak Kurşunlu Köyü'nde yaşamaktadır.

10 Kasım 1992 tarihinde 9.00'da tanık, Kurşunlu Köyü'ndeki evini çoban Hediye Akelma Akodun ve hayvanları ile birlikte terketmiştir. Hayvanlarını otlatmaya götüren Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ı takip etmişlerdir. Yolda kendilerine köylerine geri dönmelerini söyleyen iki askerle karşılaşmışlardır. Tanık hayvanlarını da yanında götürmek istediği halde askerler izin vermemiş ve ısrar ettiği için tanığa vurmuşlardır.

Tanık ayrıca, Mehmet Akan ve Mehmet Akkum'u ormanlık alana doğru götüren bazı askerler görmüştür. Mehmet Akan ve Mehmet Akkum'un bir grup askerin ortasında olduğunu görmüş fakat göz bozukluğu nedeni ile askerlerin tam olarak ne yapmakta olduklarını görememiştir. Askerler yüksek sesle bağırarak için neler olduğunu duyamamıştır.

Eve dönüş yolunda, tanık ve Hediye Akodun, Rabia Karakoç ve ailesi ile karşılaşmıştır. Daha sonra Derviş Karakoç'un, daha önce karşılaşmış oldukları iki asker tarafından atından indirildiğini görmüştür. Askerlerin Derviş'i birkaç metre öteye götürdüğünü ve Derviş'in askerlere kimlik kartını gösterdiğini görmüştür. Her iki yanında da birer asker vardır. Askerler kadınlara eve gitmelerini söylemiştir. Derviş'in karısının bağırarak kocasına tüfek dipçığı ile vurulduğunu söylediğini duyduğunda, tanık Derviş'in halen askerlerin onu götürmüş olduğu noktada durduğunu görmüştür. Daha sonra, duyduğu tek bir silah atışı ardından sürekli ateş edilmeye başlanmıştır. Bazı atışlar, tanığın da aralarında bulunduğu grubu hedef almış ve sığınmak için bir kayanın arkasına koşmuşlardır. Rabia'nın çığlık attığını ve oğlunun öldürülmüş olduğunu söylediğini duymuştur.

Ateş sona erdiğinde, herkes kendi köyüne dönmüştür. Tanık köyüne döndüğünde, Mehmet Akkum'un babasına oğlunun askerler tarafından götürüldüğünü gördüğünü söylemiştir. Cesetler bulunduktan sonra, tanık sözkonusu bölgeye gitmiş ve Derviş'in cesedinin onu son gördüğü noktada yattığını görmüştür.

Yetkili makamlara tarafından tanığın ifadesi alınmış ve kendisine Derviş'in ne zaman öldürüldüğü ve askerler tarafından kendisine vurulup vurulmadığı sorulmuştur. Sabah mı akşam mı öldürüldüğünü bilmediğini ve daha sonra onu son gördüğü noktada öldürülmüş olduğunu gördüğünü belirtmiştir. Ayrıca, askerlerin Derviş'e vurduklarını da belirtmiştir.

6. Hüseyin Yılmaz

Tanık bir jandarma albaydır ve olayın gerçekleştiği tarihte Elazığ İl Jandarma Komutanlığı'nda komutanlık yapmaktadır. Yukarıdaki paragraf 43'te değinilen askeri raporu imzalayanlardan biridir.

1992 senesinin Kasım ayında komutanlığına, Elazığ İli içersindeki Arıcak havalisi yakınlarındaki Payidar tepeleri denen bölgede 300 teröristin bulunduğu bildirilmiştir. Teröristlerin sözkonusu bölgede barındığı bilinmektedir ve güvenlik güçleri, bölgede PKK mensupları ile yedi ya da sekiz silahlı çatışmanın gerçekleştiği birçok operasyon düzenlenmiştir. Sözkonusu bilgi üzerine, bölgede askeri bir operasyon düzenleme kararı alınmış ve tanık, operasyonu düzenleme görevini üstlenmiştir.

8 Kasım 1992 tarihinde bir operasyon planı hazırlanmıştır ve operasyona Sancak-1 ismi verilmiştir. Operasyon planları, her bir askeri birimin üstleneceği pozisyonu göstermiştir. Yedi ya da sekiz kilometre karelik alanı kaplayacak operasyonda yaklaşık 250 asker görev alacaktır. Operasyon planı, operasyonda görev alacak askerlerin isimlerini içermektedir ve operasyona dahil olan askeri birimleri isimlendirmektedir. Plan, adli tahkikatın tamamlanması üzerine arşive konulabilir.

Tüm operasyonlar tam bir gizlilik içerisinde planlanmıştır ve sözkonusu bölgede yaşayan köy sakinlerine önceden haber verilmemiştir. Bununla beraber, jandarma için genel bir bilgi kaynağı olan bazı köy sakinleri, güvenlik güçlerinin operasyon düzenlediğini bilmektedir ve operasyonlar sırasında evlerinden ayrılmamıştır. Köy sakinlerine operasyonun gidişatı hakkında bilgi vermek başarıyı tehlikeye atmak olacaktır. Ancak, operasyon bölgesindeki askerler hiçbir sivilin bölgeye girmediğini garanti edecektir.

Operasyon, 10 Kasım 1992 tarihinde gün doğarken Payidar tepelerinde başlamıştır. Tanık operasyonu, operasyon alanının dışında kurulmuş olan fakat alanı gören Erimli Jandarma Merkezi'nde kurulmuş olan geçici kumanda biriminden gelen bir radyo bağlantısı yoluyla izlenmiştir.

Terörist örgüt mensupları genellikle BKC adı verilen otomatik tüfekler ve askerler MG3 otomatik tüfekleri ve RPG kullanmaktadır. Operasyonda helikopter kullanılmamıştır.

Operasyon kendi genel kumandası altında gerçekleştirildiği halde, adli yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bir askeri operasyon sırasında, iştirak eden birimlerden sorumlu bölge jandarma komutanları adli yükümlülüğe sahiptir ve Cumhuriyet Başsavcıları ile direkt temas halindedir. Sözkonusu durumda, bu komutanlar Palu ve Dicle bölge jandarma komutanlarıdır. Operasyonda görev alan komutanlar tarafından hazırlanan olay raporları yerel Cumhuriyet Savcısı'na ve ayrıca tanıklara sunulacaktır.

Operasyonda görev alan askeri birimlerin sayısı ile ilgili askeri raporlar arasındaki tutarsızlıklar hakkında sorgulandığında, tanık bunların sadece masum eksiklikler olduğunu belirtmiştir.

Tanık hiçbir zaman Derviş Karakoç'un askerler tarafından öldürülmüş olduğu iddiasından haberdar edilmemiştir. Derviş Karakoç'un akrabaları şikayetlerini, iki günden fazla süren operasyon sırasında bölgede olan askeri birimlerin komutanlarına ya da adli makamlara sunmadıkları için iddiaların asılsız olduğunu düşünmüştür. Derviş Karakoç'un öldürülmesinden haberdar olmaması nedeni ile, durumu soruşturmamıştır.

Anılan son iki kişinin ölümü, İçişleri Bakanlığı'na verdiği raporunda belirtilmemiştir, zira, bu kişilere ait cesetler, raporun hazırlanması sonlanana dek bulunamamıştır. Ancak, tüm operasyonu daha detaylı olarak ortaya koyan "nihai rapor" veya "detaylı operasyon raporu" isimli ayrı bir rapor olacaktı. Bu rapor, operasyona ilişkin diğer bütün belgelerle birlikte Ankara'daki Jandarma Komutanlıklarına gönderilecekti. Bu belge gizli olacak ve yargı makamlarına iletilmeyecekti. Operasyon raporlarını incelemek suretiyle, hangi askeri birimin hangi bölgeden sorumlu olduğunu tespit etmek mümkün olacaktı.

Tanığın, emri altındaki ve iddiaya göre sorumlu olduğu operasyon esnasında, birkaç askerin üç kişiyi öldürmüş olma şüphesiyle yargılandığı hakkında herhangi bir bilgisi yoktu. Kanıt sunması için mahkemeye çağırılmamış ve duruşmaya katılması talebinde bulunulmamıştı.

Tanığa göre, Sancak-1 başarılı bir operasyon olarak görülebilirdi. Bir operasyonun başarılı olmasının ölçütü, terör örgütüne verilmiş olan zarar idi. Bu operasyonda, güvenlik güçleri herhangi bir zayıflık vermemiştir. Tanık, operasyon esnasında öldürülen vatandaşların masum olup olmadığını bilmediğini belirtmiş ve her operasyonun risk taşıdığını ifade etmiştir.

Hiç kimse, bir askeri operasyon esnasında sıradan vatandaşların öldürülmesini istemez. Tanığa göre, bu operasyonda riski azaltmak amacıyla her türlü tedbir alınmıştır.

8. Dr. Alaattin Aydın

9. Dr. Koray Türkan

Olayların olduğu tarihte, tanıklar, sırasıyla Palu ve Dicle’de görev yapmakta idiler. Adli tıp uzmanlığı eğitimi almamışlardı, fakat dış muayene ve otopsi yapmakla sorumluydular, çünkü görev yaptıkları ilçelerde adli tıp uzmanı bulunmamaktaydı.

Dr. Aydın, Mehmet Akkum’un cesedi üzerinde, Dr. Türkan ise Mehmet Akan ve Derviş Karakoç’un cesetleri üzerinde muayene yapmıştır.

Dr. Aydın, Dr. Vanezis tarafından hazırlanan rapordaki bulgulara mutabakat etmiştir.

Dr. Vanezis tarafından Mehmet Akkum’un bedeninde tespit edilen yara ve hasarlara, kendi raporunda neden değinilmediği sorulduğunda, Dr. Aydın kendi yaptığı muayenede bu tür yaralara rastlamadığını ifade etmiştir.

Dr. Aydın, ilk olarak, Mehmet Akkum’un kulaklarının şarapnel parçaları sebebiyle yaralanmış olabileceğini öne sürmüştü, ancak daha sonra, kulaklarının öldükten sonra kesilmiş olması gerektiğini, zira o bölgede hiç kanama olmadığını belirtmiştir. Ancak, bunun ölüm sebebiyle bir ilişkisi olmadığından, raporuna bu bilgiyi dahil etmeyi önem arz eder görmemiştir.

Her iki tanık da, tam otopsi yapmanın gereği olmadığını, çünkü cesetler üzerinde yaptıkları muayenelerin, ölüm sebebini belirlemelerini sağladığını ileri sürmüşlerdir. Dr. Türkan, Mehmet Akan’ın ne kadar mesafeden vurulduğunu kesin olarak ifade edememiştir. Derviş Karakoç’un cesedinde yaptığı muayeneye ilişkin olarak, Dr. Türkan, her giriş deliğine ait bir çıkış deliği tespit ettiğinden, daha fazla kurşun, kurşun izi veya vücut içinde kalabilecek herhangi farklı bir kanıt olacağını düşünmemiştir.

10. Nihat Turan

Olayların olduğu tarihte Palu’da Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan tanık, Mehmet Akkum’un cesedinin incelenmesinde bulunmuştur. Kulakların bulunmadığını fark etmiş ancak, vücuttan nasıl kesildiğinin tespitini kendi görevi olarak görmemiştir. Jandarma tarafından verilen bilgiye dayanarak Mehmet Akkum’un terörist olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle, bu ölümü soruşturmak için yetkisinin bulunmadığına karar vermiş ve davayı teamüle uygun olarak Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı’na göndermiştir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri daha fazla bilgi talebinde bulursa idi, soruşturma yürütecek olan bölge savcısına bunu bildirirdi.

Soruşturmasında, askeri operasyonun tarihi olarak sürekli 9 Kasım 1992’ye atıfta bulunmuştur, zira, bir jandarma telefonla kendisine operasyonun bu tarihte olduğu bilgisini vermiştir.

Yaklaşık olarak Aralık 1993’te, Derviş Karakoç ve Mehmet Akan’ın öldürülmesine ilişkin soruşturma da, sözkonusu şahıslar, Palu’ya ait Arıcak ilçesinde öldürüldüğünden, Nihat Turan’ın bulunduğu savcılığa intikal etmiştir. 1993’ün sonlarında, tanık başka bir göreve

atanmıştır, dolayısıyla şahısların öldürülmesine ilişkin operasyonun sonucu hakkında bilgi temin etmesi mümkün olmamıştır. Ancak, tanık, Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un öldürülmesine ilişkin soruşturma dosyasının da, soruşturmayı özetleyen bir fezleke ile birlikte Palu Cumhuriyet Savcılığı tarafından Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne gönderildiğini doğrulamıştır. Akabinde, Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi, "PKK ile bağlantılı unsurlar" taşımadığı gerekçesiyle dosyayı geri göndermiş ve Palu Cumhuriyet Savcılığı soruşturmayı sürdürme yetkisine sahip olmuştur. Palu Cumhuriyet Savcılığı daha sonra dosyayı Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'ne göndermiştir ve yedi jandarmaya yönelik suçlamada bulunulmuştur.

Tanık, hiçbir askeri sorgulamamıştır, zira, ölümler silahlı çatışma esnasında meydana gelmiştir ve ayrıca bu operasyonda hangi askeri birimlerin yer aldığı hakkında tanığın bilgisi yoktu. Her halükarda, öldürmenin bir silahlı çatışma esnasında olup olmadığına kesinlik kazandırmak mümkün olamayacaktı.

11. Ömer Faruk Köksal

Olayların meydana geldiği tarihte Elazığ Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan tanık, üç şahsın ölümüne ilişkin soruşturmaya dahil değildi. Elazığ Cumhuriyet Savcılığı, yalnızca, Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'nce talep edildiği üzere, ölen şahısların akrabalarına ve diğer muhtemel görgü tanıklarına ulaşmaya çalışmıştır.

Öldürülen şahısların akrabalarının şikayetlerini bildirdikleri Cumhuriyet Savcısı'nın görevlerine ilişkin bir soruya cevaben, tanık, böyle bir durumda, Savcı'nın öncelikle akrabaları sorguya çekmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak, Savcı, ön soruşturma esnasında bütün kanıtları toplamalı ve ancak bundan sonra, şayet gerekliyse, içtihattan ayrılmaya yönelik bir karar vermelidir.

12. Hüseyin Bakır

Tanık, jandarma subayıdır, olayların meydana geldiği tarihte ise Dicle jandarma Komando Bölüğü komutanıydı.

Sancak-1 Operasyonu'nu anımsamıştır, ancak kendi askeri birimi operasyona dahil olmadığından, operasyon sırasında tam olarak nelerin meydana geldiği hakkında bilgisi olmamıştır. Askeri raporda kendi biriminin de operasyonda yer almış olduğu şeklinde adının geçmesinin açıklaması olarak, tanık, bunun, muhtemelen kendi biriminin, operasyondan bir gün sonra teröristlerin bölgeden kaçmasını önlemek için bölgeye gönderilmesinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Kendisi o bölgedeyken herhangi bir çatışma olmamış ve silah sesi duymamıştır. Kendisinin operasyonla ilgisini izah eden bir rapor hazırlamamıştır.

Ölümlerden, operasyon bittikten dört-beş gün sonrasına kadar haberi olmamıştır. Ancak, operasyon devam ederken, Zülfü Akkum'un, kendisine, köyden iki çobanın kayıp olduğunu bildirdiğini doğrulamıştır.

Kurşunlu ovasının yaklaşık iki kilometre uzunluğunda ve 600-800 metre genişliğinde olduğunu söylemiştir. Düz, seyrek ağaçlı ve tamamen dağlarla çevrili bir alan olduğunu ifade etmiştir. Ormanlık alanda ise meşe ağaçları, çalılar ve kayalıklar bulunmaktadır. Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetlerinin bulunduğu, Kurşunlu Ovası'nda yer alan bölgeyi,

gösterilen iki fotoğraftan tespit etmiştir. Kendisine gösterilen üçüncü bir fotoğrafın da, eğimli alana doğru uzanan yerin fotoğrafı olduğu ihtimalini de göz ardı etmemiştir.

13. İkinci başvuran ve Mehmet Akan'ın erkek kardeşi olan Hüseyin Akan

10 Kasım 1992 tarihinde yaklaşık olarak sabah 6'da, Mehmet Akan ve arkadaşı Mehmet Akkum, hayvanları çayıra götürmek için köyden ayrılmıştır. Onlar köyden ayrıldıktan sonra, iki köy çobanı olan Hacire ve Hediye de hayvanlarını dışarı çıkarmıştır.

Sabah saat 9 civarında, tanık, köyün üzerinden ovanın doğusuna doğru uçan bir helikopter görmüştür. Bundan sonra, silah sesleri duymuş ve yarım saat sonra hayvanların bazıları yaralı halde köye gelmiştir. Hacire, yaklaşık olarak öğle vaktinde köye dönmüştür. Köylülere, helikopterin indiğini ve içindeki askerlerin kadınları köye geri dönmeye zorladığını anlatmıştır. Ancak, Mehmet Akan ve Mehmet Akkum'un tutuklandığını görmüş ve etrafı askerlerle çevrilmiş olan Mehmet Akan'ın sesini duymuştur.

Mehmet Akan ve Mehmet Akkum akşam köye dönmediğinden, tanık, ertesi sabah bilgi almak amacıyla köy muhtarı Zülfü Akkum ile Dicle'ye gitmiştir. Önce Bölge Valiliği'ne gitmişler daha sonra da jandarma kışlasına gönderilmişlerdir. Kışladaki bir jandarma binbaşı, endişelenmemelerini ve iki çobanın yakında döneceğini söylemiştir.

Ertesi gün kışlaya tekrar gitmişler ve kendilerine sözkonusu iki şahsın Palu Jandarması'nca tutuklandığı söylenmiştir. O gün, başvuran köye dönmemiş ve Dicle'de kalmıştır. Ertesi sabah kendisine, erkek kardeşinin ve Derviş Karakoç'un cesetlerinin bulunduğu bildirilmiştir. Başvuranın bu durumu Cumhuriyet Savcısı'na bildirmesine rağmen, Cumhuriyet Savcısı olay yerine gitmeyi reddetmiştir.

14. Ersan Topaloğlu

Tanık, jandarma subayıdır. Olayların meydana geldiği tarihte, Dicle Jandarma Komutanlığı komutanı ve Hüseyin Bakır'ın üstü konumunda idi.

Tanık, Kasım 1992'de meydana gelen olayları net olarak anımsayamamıştır, zira, operasyonda yer almamıştır. Ancak, bir operasyonun yapıldığını ve telsizden silahlı bir çatışma olduğunu duyduğunu hatırlamıştır. Operasyonda yer almadıkları halde, neden kendi birimlerinin adının operasyon raporlarında geçtiği sorulduğunda, tanık, kendi görevlerinin, teröristlerin kaçmasını engellemek amacıyla, operasyon bölgesinde kendi taraflarını kapatmak ile sınırlı olduğunu belirtmiştir. Ancak, operasyon esnasında faaliyetlerin kaydını tutmak komando birimlerinin bir uygulaması değildi, dolayısıyla, bu operasyonda yer almalarına ilişkin hiçbir rapor bulunmamıştır.

Aralık 1995'te, tanık, Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'ne kanıtlarını sunmuştur. Bu mahkemeye verdiği ifadesinde, Kurşunlu Muhtarı Zülfü Akkum'un köyden kaybolan iki kişi hakkında soruşturma yapmasını istemesi üzerine, telsizle operasyon güçleri ile irtibata geçtiğini doğrulamıştır. Telsizden gelen yanıt ise, bir teröristin ölü bulunduğu yönünde olmuştur. Tanık, daha sonra, ölü teröristin Zülfü Akkum'un oğlu olabileceği düşüncesiyle, Zülfü Akkum'u Elazığ Cumhuriyet Savcılığı'na göndermiştir. Akabinde ise, cesedin Zülfü Akkum'un oğluna ait olduğu ortaya çıkmıştır.

15. Mürşit Yılmaz

Tanık, jandarma subayıdır; Kasım 1992 tarihinde Arıcak Jandarma Komutanı idi.

Tanık, sözkonusu operasyona bizzat katılmıştır. Çatışma yaklaşık olarak sabah saat 6'da, Kurşunlu'nun kuzeyinde ve Palu'nun güneyinde kalan Payidar tepelerinde başlamıştır. Tanığın bölüğü, teröristler kendilerine ateş açtığı anda, bölgede inceleme yapmakta idi. Teröristler, yükseltili bölgedeki çalılar nedeniyle görüşün kısıtlı olduğu geniş bir alana yayılmış idi. Sayıları yüze yakındı. Çatışmada askerler zayıat vermemiştir. Çatışma bütün gün ve ertesi gün aralıklarla devam etmiştir.

Çatışma, köylülerin gitmeyeceği, hatta hayvanlarını otlatmak için dahi gitmeyeceği, geniş bir alanda meydana gelmiştir. Bir insanın, sürekli ateşin olduğu bir silahlı çatışmanın yakınına gideceğine inanmak mantık dışıdır.

Tanığa, çatışma sırasında bir teröristin ölü ele geçirildiği bildirilmiştir. Ceset, otopsi yapma imkanı bulunduğu Palu Jandarma Karakolu'na getirilmiştir.

Tanığa, olaydan üç – dört gün sonra, çapraz ateşte iki kişinin daha öldüğü bildirilmiştir. Tanık, cesetleri bizzat görmemiştir.

Operasyonda helikopter veya uçak kullanılmamıştır. Büyük çaplı bir operasyon olmamasına rağmen, bu operasyonda çeşitli birimler görev almıştır.

Tanığın, üç köylünün ölümü ile bağlantılı olarak askerlerinden kovuşturulan olup olmadığına dair bilgisi olmamıştır.

16. Muhammed Özdemir

Tanık, komando subayıdır; olayların meydana geldiği tarihte ise Arıcak Komando Bölüğü'nden sorumlu idi.

Sancak-1 Operasyonu'na katılmıştır. Terör örgütüne mensup kişilerin bölgede saklandığı ve kışı orada geçireceği yönündeki istihbaratı takiben operasyon planlanmıştır. Teröristlerin varlığı, bölgedeki güvenlik güçleri ve jandarma karakolları için büyük tehdit oluşturmaktaydı, dolayısıyla, operasyonun amacı bu tehdidi bertaraf etmek idi. Tanığın birimi ise, teröristlerin operasyon bölgesinden kaçmasını engellemek amacıyla yolları kapatmakla sorumlu idi.

10 Kasım 1992 tarihinde yaklaşık olarak 5:45'te, tanığa, telsizle, kendi emrindeki iki grup askere Payidar Tepelikleri'ne ilerlerken ateş açıldığı ve sonrasında bir çatışmanın başladığı haberi gelmiştir. Saat 14:00 civarında tanık ve emrindeki gruplar alana yaklaşmıştır. Teröristlerle kendi ekibi arasında 40-50 metre mesafe bulunmaktaydı. Teröristler, tanık ve emrindeki askerlere ateş etmeye başlamış ve çıkan çatışma saat 16:00'ya kadar devam etmiştir. Operasyonda Cobra helikopteri ya da uçak kullanılmamıştır.

Güvenlik güçleri herhangi bir kayıp vermemiştir. İkinci gün, tanık, tepelik alanın arkasında bir teröristin öldürüldüğünü duymuştur. Tanık, cesedi almak için Tuncer Arpacı'nın emrinde bir grup askeri bölgeye göndermiştir. Ceset, daha sonra, helikopterle Palu'ya getirilmiştir. Tanık, bizzat cesedi görmemiş ve cesetten kulakların kesilmiş olduğu bilgisi

kendisine bildirilmemiştir. Operasyon esnasında, tanığa, Kurşunlu Ovası'nda iki köylünün ölü bulunduğu bildirilmemiştir.

Tanığa, yakın tarihte, üç kişinin öldürülmesinden ötürü yedi jandarmanın yargılandığı bildirilmiştir. Kendisine Askeri Mahkeme'de ifade vermesine ilişkin bir çağrı yapılmamıştır.

17. Tuncer Arpacı

Tanık, Arıcak Jandarma Karakolu komutanıydı. Başvuranın akrabalarının öldürülmesinden yargılanıp beraat eden yedi jandarmadan biridir.

Sancak-1 Operasyonu'nu anımsamıştır. Operasyon, PKK teröristlerinin Payidar Tepelikleri olarak bilinen bölgede bulunduğu yönündeki istihbarat temelinde planlanmıştır.

Tanığın emrindeki birim, operasyona katılmış ve yolları kapatmakla görevlendirilmiştir. Birim, Payidar tepeliklerinin kuzeydoğusuna yaklaştıkça teröristler ateş etmiş ve çatışma başlamıştır. Tanık, 5:30'dan 9:00'a kadar devam eden çatışma esnasında kendi birimindeki askerlerin teröristleri öldürüp öldürmediğini hatırlayamamıştır. 10 Kasım, 11 Kasım'a bağlayan gece boyunca tanık bölgede kalmıştır.

Arıcak'taki karakolun komutanı olarak, tanığın bazı yasal yükümlülükleri bulunmaktaydı. Çatışmayla ilgili olay raporunu ve olay haritasını hazırlamış ve bunlar Cumhuriyet Savcısı'na gönderilmiştir. Tanık, 11 Kasım 1992 tarihli olay raporu ve Askeri Mahkeme'ye verdiği ifade arasındaki çelişkilere izahat getirmiş ve duruşmada çok heyecanlandığını ve kafasının karıştığını, dolayısıyla, üç kişiye ait cesedi bulduğunu yanlışlıkla belirtmiştir. Ancak, aslen, olay yeri inceleme raporunda belirttiği gibi, yalnızca bir ceset bulunmuştur.

Tanığa, Muhammed Özdemir tarafından telsizle bir cesedin bulunduğu bildirilmiştir. Yasal sorumluluğu bulunduğundan, tanık, bölgeye gönderilmiştir. Kimlik bulmak amacıyla ceset üzerinde arama yapmıştır. Cesedi incelememesine rağmen, cesette iki kulağın da bulunmadığını fark etmiştir. Ceset yakınlarında ateşli silah bulunup bulunmadığını hatırlayamamıştır. Çatışma sahasında bulunduğundan, cesedin bir PKK teröristine ait olduğu sonucuna varmıştır. Operasyon devam ederken sıradan bir köylü, bu alana girmezdi.

Tanığın Askeri Mahkeme'de verdiği ifadenin aksine, operasyonda helikopter kullanılmamıştı. Tanık, Kurşunlu Ovası'ndan hangi birimin sorumlu olduğunu bilmiyordu, ancak bu, operasyon öncesinde hazırlanan operasyon emrinin incelenmesi ile kesinliğe kavuşabilir.

18. Murat Koç

Tanık, olayların meydana geldiği tarihte Arıcak Komando biriminde astsubaydı. Başvuranın üç akrabasının öldürülmesinden ötürü yargılanan ve beraat eden yedi jandarmadan biridir.

Palu'da görevli askeri birimlerle ortak bir operasyona katılmış ve bir noktada teröristlerin saldırısına uğramışlardır. Tanık, askerleriyle bütün gece boyunca bölgede kalmış ve ertesi sabah bölgede inceleme çalışmalarında bulunmuşlardır.

Bu çalışmalarda bir terörist barınağı ve teçhizat bulmuşlar fakat cesede rastlanmamıştır. Tanık, 11 Kasım 1992 tarihli olay raporunu imzalamıştır fakat, tanığın, bu raporda atıfta bulunulan cesede dair bilgisi yoktu. İmzalamadan önce raporun içeriğinin doğruluğunu sınımayı gerekli görmemiştir.

Tanık, Kurşunlu Ovası'nı biliyordu ancak, operasyonun oraya kadar uzanıp uzanmadığına dair bilgisi yoktu. Tanık, olay yeri raporunun, operasyonun henüz gerçekleştiği alanda hazırlandığını ve dolayısıyla, o kargaşa ortamında kimi unsurların rapora alınmamasının mümkün olduğunu söyleyerek iki askeri rapor arasındaki tutarsızlıklara izahat getirmiştir.

19. Ramazan Dal

Olayların meydana geldiği tarihte tanık, Arıcak komando takımlarından birinin komutanıydı. Kendisi, başvuranın üç akrabasının öldürülmesinden ötürü yargılanıp beraat eden yedi jandarmadan biridir.

Kasım 1992'de tanığın komutanı, tanığa, emrinde bulunan askerlerin bir operasyona katılacağını bildirmiş ve kendisi ile askerlerinin görevleri hakkında talimat vermiştir. Takım komutanından alınan talimatlar doğrultusunda tanığın emrindeki ekip, operasyon bölgesine doğru yol almaya başlamıştır. Ekip, saat 6 civarında Payidar tepeliklerine ulaştığında, teröristler ateş etmiş ve çatışma başlamış ve aralıklarla 21:00'e kadar devam etmiştir.

Ertesi sabah operasyon bölgesinde inceleme yapmışlardır. Murat Koç'un emrindeki dördüncü ekip, içinde yiyecek, şarjör, sırt çantası ve diğer teçhizat olan bir sığınak bulmuşlardır. Tanığın ekibindeki askerlere komutanları tarafından telsizle, Brektepe-Ulaştepe yönünde bir ceset bulunduğu haberi verilmiş ve tanığa, Karakol Komutanı Tuncer Arpacı ile sözkonusu bölgeye intikal etmesi emri verilmiştir. Operasyon alanı içinde kalan, cesedin bulunduğu yere ulaştıklarında, Karakol Komutanı, tüm bulgulara ilişkin bir rapor hazırlamıştır. Tanık da raporu imzalamıştır. Cesedin bulunduğu nokta, yaklaşık olarak Kurşunlu köyünden dört - beş kilometre uzaklıktaydı. Tanık, cesedi inceleme yetkisi olmamasına rağmen, ölü şahsın kulaklarının kesildiğini fark etmiştir. Ardından kendisine cesedi Çevrecik köyüne götürmesi emri verilmiştir. Daha sonra ise, ceset Palu Cumhuriyet Savcılığı'na nakledilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

İlgili iç hukuka ilişkin açıklama *Ergi – Türkiye* davasında bulunabilir (28 Temmuz 1998, Raporlar 1998-IV, ss. 1767-68, §§ 46-52).

HUKUK

1.HÜKÜMET'İN ÖN İTİRAZI

Hükümet, Komisyon'a sunduğu ek görüşünde, başvuruların iç hukuk yollarını tüketmediğine dair iddiası üzerinde daha ayrıntılı durmuştur. Bu bağlamda, özellikle idari yollar olmak üzere, birkaç yolun açık olduğuna işaret etmiştir.

AİHM, konunun, kabuledilebilirlik kararında Komisyon tarafından yeterince incelendiğini not ederek tekrar incelenmesini gerekli bulmamıştır. Dolayısıyla, Hükümet'in ön itirazını reddeder.

II. AİHM’NİN KANIT DEĞERLENDİRMESİ İLE OLAYLARI BELİRLEMESİ

A. Tarafların iddiaları

1. Başvuranlar

Birinci ve ikinci başvuranlar, Mehmet Akkum ve Mehmet Akan’ın, son olarak, çok sayıda askerle birlikte dağ eteğinde görüldüğünü öne sürmüşlerdir. Kanıtlar, sözkonusu şahısların güvenlik güçlerince çok yakın mesafeden öldürüldüğünü göstermektedir. Birinci başvuran Zülfü Akkum, ayrıca, oğlunun kulaklarının öldükten sonra kesildiğini ileri sürmüştür.

Birinci ve ikinci başvurana göre, Komisyon’un görgü tanıklarından kanıt alması mümkün olmamıştır, çünkü, öldürülme şartlarından ötürü, iki Mehmet’in öldürüldüğünü gören tanıklara çağrı yapmaları mümkün olmamıştır. Ancak bu, sözkonusu kişilerin ölümünden doğan sorumluluğun belirlenememesi anlamına gelmemektedir. Bu tür bir yorum, başvuranlara göre, şayet bir Devlet görevlisinin elinde silah bulunmazsa, bir Devlet’in, adam öldürmeden asla sorumlu olmayacağı demek olacak, bu da, AİHS’nin 2. maddesine aykırı olacaktır.

Birinci ve ikinci başvuranlar ayrıca, dava şartları çerçevesinde, Hükümet’in, iki Mehmet’in nasıl öldürüldüğüne dair makul açıklama getirmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bunu desteklemek için de, Inter-Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi’nin *Godinez – Honduras* kararına atıfta bulunmuştur (20 Ocak 1989 kararı, İnter-Am İ. H. M. Ser. C No. 5, § 141). Bu davada, mahkeme, “insan hakları ihlallerini belirleme safhasında, Devlet’in, şikayetçinin, Devlet’in işbirliği olmadığı takdirde elde edilemeyecek kanıtları sunmadığı şeklinde bir savunma yapamayacağına” hükmetmiştir. Ayrıca, İnsan Hakları Komitesi de bu yönde bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu bağlamda başvuranlar, *Barbado – Uruguay* davasına atıfta bulunmuşlardır (İnsan Hakları Komitesi Tebliği No. 84, 1981, § 9.6). Bu davada, “kanıt sunma zorunluluğuna ilişkin olarak, Komite, halihazırda geçmiş davalarda, özellikle şikayetçi tarafın ve Taraf Devlet’in her zaman kanıtlara ulaşma imkanının eşit olmadığını ve daha çok Taraf Devlet’in ilgili bilgilere ulaşma imkanının olduğunu göz önüne alarak, sözkonusu zorunluluğun yalnızca şikayetçi tarafa ait olamayacağı” kanısına varılmıştır.

Son olarak, üçüncü başvuran, Derviş Karakoç’un, sorumlu Hükümet’in güvenlik güçleri tarafından çok kısa mesafeden vurulduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca, Karakoç’un atı ve köpeğinin de vurularak öldürüldüğünü ileri sürmüştür.

2. Hükümet

Hükümet, yapılan operasyonun olağan nitelikte olduğunu ve operasyon bölgesine girmemeleri için civar köy sakinlerine önceden bilgi verildiğini ifade etmiştir. Operasyon, köylüleri cezalandırmak veya korkutmak amacıyla değil, daha önceden büyük çaplı bir PKK yuvasının yok edildiği bölgede PKK’nın yeniden yapılanmasını önlemek amacıyla yapılmıştır.

Meydana gelen üç ölüme, güvenlik güçleri tarafından sebebiyet verildiğine ilişkin kanıt bulunmamıştır. Olayların araştırılması, yedi kişiyi yargılayan yargı organı tarafından gereğince yürütülmüştür.

Hükümete göre, başvuranların ve tanıkların sözlü ifadeleri, başvuranların iddialarının doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde kesinleştirmek için yeterli olmamıştır. Bunun aksine, jandarmaların ifadesi tutarlı ve sözkonusu olaylara ışık tutar nitelikteydi.

B.Madde 38 § 1 (a) ve bu bağlamda AİHM’ce çıkarılan sonuçlar

Kanıtları incelemeye geçmeden önce, AİHM, daha önce de yaptığı gibi, AİHS’nin 34. maddesi ile öngörülen bireysel başvuru sisteminin etkin olarak yürütülmesi için Devletlerin, başvuruların, düzgün ve etkili bir biçimde incelenmesinin sağlanması için her türlü yolu olanaklı kılması gerektiğinin çok büyük önem arz ettiğinin altını çizer (bkz. *Tanrıkulu – Türkiye* [BD], no. 23763/94, § 70 1999-IV). Bu tür davalara ilişkin işlemlerin bir özelliği, bireysel bir başvuranın, Devlet’i, kendisinin AİHS’den kaynaklanan haklarını ihlal etmekle suçladığı durumlarda, bazı davalarda, yalnızca sorumlu Hükümet’in bu iddiaları doğrulayabilecek veya reddedecek bilgilere ulaşma imkanının olduğudur. Hükümet’in, sadece kendi tasarrufunda bulunan bu tür bilgileri tatmin edici bir açıklama yapmayarak vermemesi, sadece başvuranın iddialarının temeli olduğu çıkarımlarına götürmez aynı zamanda sorumlu Devlet’in AİHS’nin 38 § 1 (a) maddesinden kaynaklanan yükümlülüğüne bağlı kalmasının derecesi hakkında olumsuzluk yansıtır (bkz. *Timurtaş – Türkiye*, no. 23531/94, §§ 66 ve 70, AİHM 2000-VI).

Bu bağlamda, AİHM, Hükümet’in, Komisyon’un bilgi ve belge taleplerine verdiği yanıtla ilişkin bazı hususları önemle not eder. Belirli belgeler için yapılan bireysel talepler hariç, Hükümet’ten ayrıca, 1997 yılında Ankara’daki duruşma esnasında da olmak üzere, birkaç defa, 10 Kasım 1992’deki askeri operasyona ve başvuranın akrabalarının öldürülmesine dair tüm belgeleri Komisyon’a ve akabinde AİHM’ye sunması talep edilmiştir.

Bu belgelere ilişkin olarak, AİHM öncelikle, kıdemli bir jandarma olan Albay Hüseyin Yılmaz’ın ifadesine göre, tüm operasyonu detaylarıyla anlatan bir “nihai rapor/detaylı operasyon raporu”nun bulunması gerektiğini gözlemler. Komisyon, 21 Mart 1997 ve 5 Haziran 1997 tarihlerinde Hükümet’ten bu belgenin kopyasını talep etmiştir. Şayet bu belgeyi gönderme durumunda değil ise, Hükümet, bu belgenin verilmesini engelleyen milli güvenlik çıkarlarının yazılı bir açıklamasını temin etmeye davet edilmiştir. Bu taleplere bir yanıt alınamamıştır.

İkinci olarak, Askeri Mahkeme’nin kararı ve 11 Kasım 1992 olay raporu dahil olmak üzere birkaç belgeden, Sancak-1 Operasyon Planı’nın 8 Kasım 1992’de hazırlandığı görülmektedir. Bu belge de Hükümet tarafından sunulmamıştır. Bu iki önemli belgenin sunulmamasına, kararın ilerleyen paragraflarında değinilecektir, ancak, şu aşamada dahi, AİHM, sözkonusu belgelerin, davanın olaylarının ortaya konması açısından ifadeleri faydalı olabilecek tanıkları belirlemede Komisyon için yararlı olabileceğinin altını çizer. Bu bağlamda, AİHM, Albay Yılmaz’a göre, Kovancılar ve Alacakaya’daki askeri birimlerin, cesetlerin bulunduğu Kurşunlu Ovası’ndan sorumlu olduğunu not eder. Ancak, Hükümet tarafından şahitliği sunulan jandarma tanıkların hiçbirisi bu birimlere ait değildi.

Son olarak, AİHS işlemleri esnasında Hükümet tarafından sunulan belgelerin bazıları da, AİHS kurumlarına ulaştırılmayan ve soruşturma ile ilgili ve potansiyel olarak önemli diğer belgelere atıfta bulunmaktadır. Bu belgeler şunları içermektedir:

- (a) Palu Cumhuriyet Savcısı Sn.Turan tarafından hazırlanan ve Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne gönderilen, Derviş Karakoç ve Mehmet Akan'ın öldürülmesine ilişkin soruşturmayı özetleyen fezleke;
- (b) Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, Palu Cumhuriyet Savcılığı'na gönderilen cevabı;
- (c) yedi jandarma hakkında suçlamaları içeren 19 Ağustos 1994 tarihli iddianame;
- (d) 22 Haziran 1995 tarihinde Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi tarafından alınmış görevsizlik kararı;
- (e) yargılama süresince bazı jandarma personeline verilen ifadeler.

Hükümet, yukarıda anılan belgeleri temin etmemekle ilgili herhangi bir açıklama getirmemiştir. Sorumlu bir Hükümet'in, yukarıda değinildiği gibi, AİHS işlemleri süresince işbirliği yapmasının önemine atıfta bulunarak, AİHM, bu davada, sorumlu Devlet'in, AİHS'nin 38 § 1 (a) maddesindeki olaylar ve olguları ortaya koymada Komisyon ve AİHM'ne gerekli tüm kolaylıkları sağlaması yükümlülüğünü yerine getirmediğini tespit etmiştir.

C. AİHM'nin olayları değerlendirmesi

1. Derviş Karakoç'un öldürülmesi

Üçüncü başvuran Rabia Karakoç'a göre, oğlu Derviş Karakoç, 10 Kasım 1992 tarihinde askerler tarafından çok kısa mesafeden vurulmuştur. Hükümet bunu reddetmiştir.

AİHM, üçüncü başvuranın köyü yakınında 10 Kasım 1992 tarihinde, bir askeri operasyon olduğunun ve dokuz kurşunla vurulmuş olan oğlu Derviş'in cesedinin operasyon sonunda bulunduğu tartışma konusu olmadığını not eder. Tartışma konusu olan, Sn. Karakoç'un, üçüncü başvuranın iddia ettiği gibi askerlerce öldürölüp öldürölmediğidir.

Asıl meydana gelen olaylara ilişkin çelişen ve çatışan iddiaların olduğu bu tip bir davada, AİHM, kapsamlı yerel adli soruşturma ve belge nitelikli kanıtların bulunmaması hususunda esef duyar. Belgesel kanıtların bulunmaması bağlamında, AİHM, yukarıda ayrıntılı olarak değinilen belgeler ve özellikle 8 Kasım 1992 tarihli operasyon planı ile "nihai rapor/detaylı operasyon raporu"nın Hükümet'in tasarrufunda tutulduğunu ve bunların, davanın olayları ve olgularını doğru bir biçimde ve tam olarak belirlemede vazgeçilmez olduğunu not eder. AİHM, bu belgelerin, kendisine, hangi askeri birimlerin aslında operasyonda yer aldığını ve operasyon esnasındaki yerlerine dair daha kesin bilgi sağlayacağını ümit eder. Bu belgelerin yokluğunda, AİHM, tespitlerini, AİHS kurumlarında süren işlemlerde dosyalanan sınırlı sayıda diğer bazı belgeler ve Komisyon temsilcilerine verilen sözlü kanıtlar temelinde yapmak zorunda kalmıştır.

Derviş Karakoç'un öldürölmesi soruşturmasıyla ilgili belgelere ilişkin olarak AİHM, başlangıçta Sn. Karakoç'un cesedinin operasyondan sonra askerler tarafından bulunmuş olmasına rağmen, bu gerçeğin, AİHM'ye sunulan operasyon raporlarında kaydedilmediğini not eder. Sn. Karakoç'un cesedi, cesedi bulan askerler tarafından değil, operasyon sona erdikten sonra, kendisini aramaya çıkan annesi ve bazı Kurşunlu köyü sakinleri tarafından götürölümüştür. Ceset üzerinde inceleme, ancak Zülfü Akkum cesedi Dicle'ye götürölüğünde yapılmıştır.

Temin edilen 11 Kasım 1992 tarihli operasyon raporlarına ilişkin olarak, AİHM, bunların eksiklikler ve çelişkilerle dolu olduğu sonucuna varmaktan başka seçeneği yoktur. Bu kusurların ciddi niteliğine istinaden, AİHM, Murat Koç'un iddia ettiği üzere raporların askeri operasyonun hemen sonrasındaki "kargaşa ortamı"nda hazırlanması veya Albay Yılmaz'ın öne sürdüğü gibi "masum eksiklikler" olduğu şeklinde açıklanması hususunda ikna olmamıştır. Buna ek olarak, operasyonda görev alan bazı birimlerin faaliyetlerine ilişkin hiçbir kayıt tutulmamıştır. Binbaşı Ersan Topaloğlu'nun verdiği ifadeye göre, operasyondaki faaliyetlerin kaydını tutmak komando birimlerinin uygulaması değildi, dolayısıyla operasyonda kendi emrindeki komando birimlerinin faaliyetlerine ilişkin rapor hazırlanmamıştır.

Sn. Karakoç'un cesedinin muayene raporuna ilişkin olarak, AİHM, bu raporun yalnızca, vücutta tespit edilen kurşun giriş ve çıkış deliklerinin sayısından ibaret olduğunu not eder. Muayeneyi yapan Dr. Türkan tarafından, kurşun izlerinin veya başka kanıtların hala ceset üzerinde olabileceği ihtimaline değinilmemiştir. Ateş edilme mesafesi ya da kullanılan silah veya silahların belirlenmesine çalışılmamıştır. Ölümün silah atışından kaynaklanan yaralanmadan olduğunun tespiti, Dr. Türkan ve Cumhuriyet Savcısı İbrahim Engin'in tam otopsi raporunun gerekli olmadığı sonucuna varmaları için yeterli olmuştur. Dolayısıyla bu rapor, ölüme sebebiyet verenlerin belirlenmesine yardımcı olabilecek ipuçları ortaya atmaya muktedir değildir.

Yazılı kanıtlara istinaden AİHM son olarak, Palu Cumhuriyet Savcısı Nihat Turan'ın 3 Aralık 1993 tarihli yazısında Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un ölümünde ilişkin soruşturmanın devam etmekte olduğunu iddia etmesine rağmen, ilgili belgelerin mevcut olmasına karşın, soruşturmaya ilişkin hiçbir belgenin Askeri Mahkeme'ye ya da AİHS kurumlarına iletilmediğini not eder.

Sözlü kanıtlara ilişkin olarak, AİHM, - Derviş Karakoç'u hayattayken gören son kişiler olan - Rabia Karakoç, Güllü Güzel-Karakoç, Zeliha Karakoç, Hayriye Karaman ve Hacire Ceylan isimli beş kadının Komisyon temsilcilerine anlattıklarının detay bakımından ikna edici nitelikte, tutarlı ve birbirini doğrulayıcı olduğu kanısındadır. Rabia Karakoç, Güllü Güzel-Karakoç ve Zeliha Karakoç ve Hayriye Karaman, temsilcilere sabah erken saatte köyden nasıl çıktıklarını ve kendilerine daha uzağa gitmemelerini, zira bir operasyon yapıldığını söyleyen Hacire Ceylan ve Hediye Akodun isimli çobanlara nasıl rastladıklarını anlatmışlardır. Ayrıca, Rabia Karakoç, tek el silah sesini duyduğunu ve ardından gelen sürekli ateşi anlatmıştır. Olayların bu şekilde anlatımını – yine olayların bir diğer tanığı olan – Hacire Ceylan da temsilcilere verdiği ifadede doğrulamıştır. Ayrıca, 17 Mayıs 1995 tarihinde Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'ne verdiği ifadede Bn. Ceylan da 10 Kasım 1992 tarihinde bir operasyon yapıldığını ve askerlerin kendisine eve gitmesini söylediğini doğrulamıştır. Bu anlatılanlar ışığında, AİHM, Hediye Akodun'un Ağır Ceza Mahkemesi'ne bir operasyon yapılmadığı şeklindeki ifadesini ilgili bulmamıştır. Buna ek olarak, Bn. Ceylan da temsilciler huzurunda Derviş Karakoç'un öldürülmesiyle ilgili olarak Ağır Ceza Mahkemesi tarafından sorgulandığını ileri sürmüştür, ancak görüldüğü kadarıyla bu, ifadesine kaydedilmemiştir.

Ayrıca, Rabia Karakoç'un ifadesi de İnsan Hakları Derneği'ne verdiği ifadelerle ve başvuru formunda ortaya konduğu şekliyle olayların anlatımı ile büyük ölçüde tutarlı niteliktedir.

Diğer taraftan, AİHM, jandarmaların, temsilcilere verdiği ifadeleri çelişkili ve çoğu zaman açıksözlülükten uzak bulmaktadır. Bu bağlamda öncelikle, Askeri Mahkeme’de cezai işlemlerdeki sanıklardan biri olan Tuncer Arpacı’nın ifadesine atıfta bulunur. Bu işlemler devam ederken, Sn. Arpacı, bizzat üç ceset bulunduğunu ve bunu operasyon raporuna kaydettiğini beyan etmiştir. Ayrıca, operasyonda Cobra helikopterlerinin kullanıldığını ifade etmiştir. Ancak, tarafları temsil eden temsilciler ve avukatlar tarafından ifadesi alınırken, Sn. Arpacı, operasyondan sonra yalnızca bir ceset bulunduğunu ve helikopter kullanılmadığını ifade etmiştir. Sn. Arpacı’nın üç cesede ve bunların bulunduğu yere ilişkin olarak Askeri Mahkeme’ye verdiği tam ve detaylı tarif karşısında AİHM, Arpacı’nın ifadelerindeki çelişkilere ilişkin verdiği izahat hususunda, yani Askeri Mahkeme’ye verdiği ifadede şaşırdığını ifade etmesi hususunda, ikna olmamıştır. Bu nedenle, Sn. Arpacı’nın güvenilir bir tanık olmadığı kanısındadır.

İkinci olarak, AİHM, Askeri Mahkeme’ye çıkarılan bir diğer tanık jandarma Murat Koç tarafından temsilcilere verilen ifadenin benzeri çelişkiler içerdiğini gözlemler. Askeri Mahkeme’ye verdiği ifadede, Sn. Koç, operasyon esnasında birkaç teröristin öldürüldüğünü duyduğunu söylemiştir. Ancak, delegelere, operasyon sonrasında hiç ceset bulunmadığını belirtmiştir. Aslında bir cesedin bulunduğu belirtilmediği operasyon raporunu imzalamadan önce olayların doğruluğunu tetkik etmeyi gerekli görmemiştir.

Albay Hüseyin Yılmaz’ın delegelere sunduğu kanıtlara ilişkin olarak ise AİHM, Yılmaz’ın, askeri raporlar arasındaki çelişkileri “masum eksiklikler” olarak nitelendirmesi karşısında şaşkınlığa düşmüştür. AİHM, bu tür bir izahatın, profesyonel ve kıdemli bir ordu mensubundan beklenen standartlarla uyuşmadığı kanısındadır. Ayrıca, Albay Yılmaz’ın operasyonu bizzat planlamış ve idare etmiş olduğu gerçeği dikkate alındığında, AİHM, Yılmaz’ın, Derviş Karakoç’un öldürülmesine dair bilgiden gerçekten yoksun olduğu hususunda ikna olmamıştır. Bunun ötesinde, kendi emrinde olan bir operasyonda yer alan yedi jandarmanın, bu operasyon esnasında meydana gelen ölümlerden ötürü kovuşturulduğundan haberdar olmadığı hususunda da ikna olmamıştır. Aynı durum, kendisinin de yer aldığı askeri operasyon esnasında, iddia edilen davranışlarından ötürü kovuşturulan personelin sayısını bilmediğini öne süren Arıca Jandarma Komutanı Mürşit Yılmaz’ın ifadesi için de geçerlidir.

Dolayısıyla AİHM, Devlet yetkililerince davanın olaylarına ilişkin olarak verilen bilginin yalnızca çelişkili olmasıyla kalmayıp bu görevlilerin bazıları tarafından verilen ifadelerin doğru kabul edilemeyeceği bir durumla karşı karşıyadır. Tatmin edici bir açıklama şöyle dursun, herhangi bir açıklamanın bulunmadığı bu durumda, mevcut şartlarda ve diğer tanıkların verdiği yazılı ve sözlü ifadelere dair değerlendirmesini dikkate alarak AİHM, bu davada, üçüncü başvuranın iddialarının temeli olduğuna dair çıkarımlar yapmanın yerinde olduğu kanısındadır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında AİHM, Derviş Karakoç’un, kendisine ait atın ve köpeğin, üçüncü başvuran tarafından öne sürülen olaylar çerçevesinde askerler tarafından öldürüldüğünün belirlendiğini tespit etmiştir.

2. Mehmet Akkum ve Mehmet Akan’ın öldürülmesi

Birinci ve ikinci başvuranlar, Mehmet Akkum ve Mehmet Akan’ın, hayatta iken son olarak, fazla sayıda askerle birlikte dağ eteğinde görüldüğünü ve sonrasında güvenlik

güçlerince öldürüldüğünü öne sürmüşlerdir. Zülfü Akkum, ayrıca, oğlunun kulaklarının öldükten sonra tahrip edildiğini ileri sürmüştür.

Hükümet, bu iki şahsın aslında öldüğünü kabul etmiş, ancak bunun, askerler ve PKK mensupları arasındaki çapraz ateşte gerçekleştiğini ve bu şahısları aslen kimin öldürdüğünü belirlemenin mümkün olmadığını ileri sürmüştür.

Dolayısıyla AİHM, 10 Kasım 1992 tarihinde Sancak-1 Operasyonu'nun yapıldığı alanda Mehmet Akan ve Derviş Karakoç'un cesetlerinin bulunduğu konusunda taraflar arasında herhangi bir anlaşmazlık bulunmamaktadır. Mehmet Akkum'un kulaklarının tahrip edildiği hususunda da görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Ancak üzerinde anlaşmazlık bulunan konu, nasıl öldükleridir.

AİHM, iddialarını kanıtlamak için, birinci ve ikinci başvuranların, gerçekçi ve mantıksal olarak kendilerinden beklenen her şeyi yaptıkları kanısındadır. Oğlunun askerlerce öldürülmesine sebep olan olayları gören tanıkları bulunan üçüncü başvuran Rabia Karakoç'un aksine, birinci ve ikinci başvuranların Hacire Ceylan'dan başka bir görgü tanığı yoktu. Yukarıda da anıldığı üzere, Hükümet'in 8 Kasım 1992 tarihli operasyon planını ve – Albay Yılmaz'a göre bir bölgeden sorumlu birimleri belirlemeyi mümkün kılacak – “nihai rapor/detaylı operasyon raporu”nu sunamaması, başvuranların tanıklık yapamadığı ve Komisyon'un sözkonusu bölgede ne olduğuna dair birebir bilgisi bulunan askeri personele çağrı yapamadığı anlamına gelmektedir. AİHM ayrıca, “nihai rapor/detaylı operasyon raporu”nun yerel soruşturma makamlarına ve hatta Askeri Mahkeme'ye dahi sunulmamış gibi gözüktüğüne işaret eder. Bu şartlar çerçevesinde, başvuranların ve AİHS kurumlarının da, Hükümet'in işbirliği olmadan bu belgelere ulaşma imkanı olmamıştır.

Bu davanın olayları çerçevesinde, kanıtların Sorumlu Hükümet'in elinde bulunduğu durumda, AİHM, başvuranların iddialarını destekleyecek yeterli kanıt sunamadığı sonucuna varmanın uygun olmayacağı kanısındadır. Bu safhada, AİHM, bir başvuran tarafından öne sürülen iddiaları doğrulayacak veya reddedecek bilgiye ulaşma imkanı olan tarafın yalnızca sorumlu Hükümet olması halinde, - tatminkar bir açıklama yapmaksızın - Hükümet'in bu tür bilgileri vermemesinin, başvuranın iddialarının dayanağı olduğu doğrultusunda çıkarımlar yapılmasına sebep olabileceğini bir kez daha tekrarlar.

Buna ek olarak, AİHM daha önce de, sözkonusu olayların tamamen veya büyük bir kısmının makamların kendi bilgileri dahilinde olduğu hallerde – bu makamların denetiminde gözaltında tutulan insanların durumunda olduğu gibi – bu gözaltı durumları esnasında meydana gelen yaralanmalar ve ölümlere ilişkin kuvvetli karineler doğuracağını belirtmiştir. Dolayısıyla, bireyin sağlıklı halde gözaltına alındığı fakat serbest kaldığı tarihte yaralanmış olduğu durumlarda, Devlet, bu yaralanmaların nasıl meydana geldiğine dair makul bir açıklama getirmekle yükümlüdür, aksi takdirde, AİHS'nin 3. maddesi bağlamında bu bir problem teşkil eder (bkz. *Tomasi – Fransa*, 27 Ağustos 1992 kararı, Seri A no. 241-A, ss. 40-41, §§ 108-111; *Ribitsch – Avusturya*, 4 Aralık 1995 kararı, Seri A no. 336, ss. 25-26, § 34; ve *Selmouni – Fransa* [BD], no. 25803/94, § 87 AİHM 1999-V). Bu gibi durumlarda, kanıt yükümlülüğünün makamlara ait olduğu düşünülebilir (bkz. diğerlerinin yan sıra, *Salman – Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 100, AİHM 2000-VII).

AİHM, sağlıklarından Devlet'in sorumlu olduğu, gözaltında tutulan kişilerin durumları ile, Devlet makamlarının denetiminde olan bölgelerde yaralı veya ölü bulunan kişilerin durumları arasında bir paralellik görmenin meşru olduğu kanısındadır. Bu tür bir paralellik,

her iki durumun da tamamen veya büyük bir kısmının, makamların bilgisi dahilinde olduğu gerçeğine dayandırılmıştır. Dolayısıyla, bu tür davalarda olduğu gibi başka davalarda da, Hükümet'in elinde bulunan kritik belgeleri sunmadığı, ki bunun da AİHM'nin olayları kesin olarak belirlemesini engellediği durumlarda, bu belgelerin neden başvuranların iddialarını doğrulamada faydası olmadığına veya sözkonusu olayların nasıl meydana geldiğine dair tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmek görevi Hükümet'e düşmektedir, aksi ise AİHS'nin 2. ve/veya 3. maddesi bağlamında bir problem ortaya koyacaktır.

Hükümet, kendisi tarafından tutulan belgelerin, başvuranların iddialarına dair bir bilgi taşımadığı sonucunun çıkarılabileceği herhangi bir görüş sunamamıştır. Dolayısıyla, AİHM, Hükümet'in, başvuranların iki akrabasının öldürülmesi ve Mehmet Akkum'un vücudundaki tahribi açıklama yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği inceleyecektir. Bunu yaparken ise, AİHM, temsilciler huzurunda verilen sözlü ifadeyi değerlendirmeye alacak ve yerel düzeyde yürütülen soruşturmaya özellikle ağırlık verecektir, bunun amacı, bu soruşturmanın sorumluların tespit edilip cezalandırılması için yeterli olup olmadığını kesinliğe kavuşturmadır (bkz. *mutatis mutandis* İpek – Türkiye, no. 25760/94, § 170, AİHM 2004-... (bölümler) ve içinde anılan kararlar).

Başvuranların, iki akrabalarının son olarak askerlerin elinde gördükleri şeklindeki iddialarını desteklemek amaçlı sunabildiği tek kanıt, Hacire Ceylan'ın görgü tanıklığı yapması olmuştur. AİHM, 17 Mayıs 1995 tarihinde Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'ne verdiği ifadesinde, Hacire Ceylan sözkonusu tarihte, askerlerin kendisine bir operasyon yapılacağını ve evine dönmelerini söylediğinde, kendisinin köy dışında hayvanlarını otlatıldığını belirtmiştir. Askerleri, Mehmet Akan'ı veya başka bir kişiyi döverken görmemiştir. Bu ifadeden, Ceylan, askerlerin her iki Mehmet'i de aldığını gördüğüne yönelik sorgulanmış gibi görünmemektedir.

Ceylan'ın Komisyon delegelerine verdiği ifade ile ilgili olarak, AİHM, bu ifadenin gayet inandırıcı olduğunu tespit etmiştir. Ceylan, Komisyon temsilcilerinin, başvuranların temsilcilerinin sorgulaması ve Hükümet temsilcilerinin çapraz sorgusu esnasında olayları aynı şekilde anlatmıştır. 17 Mayıs 1995 tarihinde verdiği ifadede olduğu gibi, kendisine köye dönmelerini söyleyen askerleri gördüğünü doğrulamıştır. Gözlerinin iyi görmemesinden dolayı askerlerin iki Mehmet'e ne yaptığını göremediğini, ancak ikisinin de askerlerin elinde olduğu hakkında şüphesi olmadığını belirtmiştir.

İkinci başvuran Hüseyin Akan da, temsilcilere ifadesinde, Ceylan'ın köye döndüğünde kendisine ve diğer köylülere iki Mehmet'i askerlerin elinde gördüğü bilgisini verdiğini doğrulamıştır.

Hükümet'in göstermiş olduğu jandarma tanıklarının ifadeleri söz konusu olduğunda, AİHM, bu tanıkların hiçbirinin operasyon sırasında cesetlerin bulunduğu alandan sorumlu olan askeri birimlere ait olmadığını belirtmiştir. AİHM her durumda, jandarma tanıklarının Derviş Karakoç'un öldürülmesiyle ilgili (Mehmet Akan ve Mehmet Akkum'un öldürülmesiyle ilgili olayları da ilgilendiren) yukarıda yer alan ifadelerinin değerlendirmesine başvurabilirdi.

AİHM, sözlü kanıtın başvuranların iddialarının temelsiz olduğu sonucuna götürdüğü ya da söz konusu olayların nasıl ortaya çıktığı hakkında Hükümet tarafından yeterli ve ikna edici bir açıklama oluşturduğunun söylenemeyeceğini dikkate almaktadır.

Yerel düzeyde gerçekleştirilen araştırmayla ilgili olarak, AİHM'nin Derviş Karakoç'un cesedinin incelenmesine ilişkin gözlemleri, aynı şekilde Mehmet Akkum ve

Mehmet Akan'ın cesetlerinin incelenmesi açısından da geçerlidir. Bunun sonucu olarak, bu incelemelerin raporları yalnızca kurşunun girip çıktığı deliklerin sayısını kaydetmiştir; kurşun ve şarapnel izlerinin vücuda yerleşme ihtimalinine hiçbir şekilde yer verilmemiştir (bununla beraber, Dr. Aydın bazı yaralanmaların şarapnelden kaynaklanmış olabileceği sonucuna varmıştır); kurşunların atıldığı mesafeyi ya da kullanılan ateşli silahın tipini belirlemek için hiçbir girişimde bulunulmamıştır. Aynı zamanda, bu ölümlerle ilgili olarak, Dr. Türkan ve Cumhuriyet Savcısı Sn. Engin ölenlerin silah atışıyla yaralandıkları ve bu nedenle tam bir otopsi yapılmasının gerekli olmadığı sonucuna varmışlardır. Ayrıca, ölen kişilerin bir çatışmada yer alıp almadığını ya da ateşli bir silah kullanıp kullanmadıklarını belirlemek için hiçbir denetim yapılmamıştır; böyle denetlemeler, barut izleri için cesetlerin parmak uçlarının incelenmesini gerektirebilirdi.

AİHM ayrıca, cesetlerin bulunduğu yerin balistik incelemesinin yapılmadığını da belirtmiştir. Nitekim, Mehmet Akan ve Derviş Karakoç davasında cesetleri alan ve incelenmek üzere Dicle'ye götüren köylülerdi.

AİHM, Palu Cumhuriyet Savcısı Nihat Turan'ın yaptığı soruşturmaya eleştirel bir biçimde değinmektedir. Örneğin, Turan soruşturmanın hemen başında - kendisine getirilen askeri belgelerin hiçbirinde ölenlerle ilgili böyle bir bilgi olmamasına rağmen - Mehmet Akkum'un terörist olduğu sonucuna varmıştır ve bu yüzden de ölümü soruşturmak için yargı yetkisinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, askeri bir operasyon içindeki silahlı bir çatışmada suç işlenip işlenmediğini belirlemenin, bu operasyona hangi askeri birimlerin katıldığına dair bilgiye sahip olmadan mümkün olmadığına inandığı için, operasyonda yer alan jandarmaların hiçbirini sorgulamak için girişimde bulunulmamıştır. Ancak, AİHM, Nihat Turan'ın ölümleri sorgulamak için yargı yetkisinin olmadığına karar vermesinden bir ay önce, 20 Kasım 1992 tarihinde, askeri raporlara ulaştığını belirtmektedir. Bununla beraber, bu durum Nihat Turan'ı operasyonda yer alan jandarmaları ölümler hakkında bilgileri olup olmadığı konusunda sorgulamaya götürmemiştir. Nihat Turan yine 23 Aralık 1992'de, Mehmet Akkum'un cesedinden bir teröristin cesedi olarak bahsetmiştir; bu da Turan'ın Zülfü Akkum'un 16 Kasım 1992'de oğlunun cesedini teşhis ettiğini belirten belgeyi kabul etmediğini göstermektedir. Ayrıca, Turan'ın 30 Mart 1993'te askeri raporları yalnızca Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne göndermesi, yargı yetkisinin olmadığına karar vermesinden önce bu raporların içeriklerine gerçekten dikkat edip etmediği şüphelerini daha da arttırmaktadır.

Aynı zamanda, ölenlerin yakınlarının ölümlerin askerler tarafından gerçekleştirildiğine dair Palu ve Dicle savcılıklarına resmi şikayette bulunmasına rağmen, Nihat Turan o esnada ölenlerin yakınlarını sorgulamamıştır. Turan ilk olarak, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Müdürlüğü'nün kendisini Komisyon'a yapılan başvurudan haberdar ettiği ve kendisine ölümlerle ilgili soruşturmanın nasıl ilerlediğini sorduğu 22 Ekim 1993'te ve 3 Kasım 1993'te - ölümlerden yaklaşık bir yıl sonra - ölenlerin yakınlarını sorgulamayı düşünmüştür.

Bu nedenle, Turan'ın yargı yetkisinin olmadığına karar vermesinden önce yaptığı "ilk araştırma", Mehmet Akkum'un cesedinin incelenmesine katılımıydı.

AİHM, Turan'ın 9 Kasım 1992'den sürekli olarak askeri operasyonun yapıldığı tarih olarak bahsetmesini şaşırtıcı bulmaktadır, çünkü Turan'ın savcılığına gönderilen bütün belgeler bu tarihi 10 Kasım 1992 olarak gösteriyordu. Turan'ın 9 Kasım'ın operasyonun yapıldığı tarih olduğu konusunda ısrarlı olması, soruşturmanın büyük önem taşıyan ilk safhalarında birçok yanlış anlaşılmaya ve dolayısıyla gecikmeye neden olmuştur.

Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı'nın ölen Mehmet Akkum hakkında cezai takibat başlatmama sonucuna vardığı 21 Mayıs 1993 tarihli karar, yerel makamların başvuruların yakınlarının ölümlerini soruşturma görevlerini ciddiye almadıklarını göstermektedir. Bu savcıdan, Mehmet Akkum hakkında cezai takibat başlatması değil, onun ölümünü soruşturması istendiğini bilmek gerekir. Ancak, 22 Ekim 1993'te Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Müdürlüğü kendisini Komisyon'a yapılan başvurudan haberdar ettiğinde ve kendisine ölümle ilgili soruşturmanın nasıl ilerlediğini sorduğunda, verdiği 25 Kasım 1993 tarihli cevabında, cezai takibat başlatmama kararının soruşturmayı sonlandırdığını ve dosya tanıkların isimlerini içermediğinden tanıkları sorgulamanın mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu durum, Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısının operasyona katılan askeri birimlerin isimlerini listeleyen askeri kayıtları gözardı ettiğini göstermektedir.

AİHM, Askeri Mahkeme'de yapılan yedi jandarmanın duruşmasıyla ilgili olarak, birçok davalı ve görgü tanığının iddianame ve ifadelerini içeren ve bu takibatlarla ilgili olan birçok önemli belgenin Komisyon'a ya da AİHM'ye ulaştırılmadığını yinelemiştir. Bu yedi jandarmanın suçlanmasının tek sebebi, bu kişilerin 11 Kasım 1992 tarihli raporun yazarları olmalarıdır. Bu jandarmalardan biri olan Şaban Bozkurt'un operasyona bile katılmamış olması, yetkililerin onu da suçlamasını önlememiştir.

AİHM'nin şaşırtıcı bulduğu bir diğer konu ise, bütün davalıların Askeri Mahkeme huzuruna çıkmamasının mazur görülmesiydi. Sonuç olarak, davalılar kendileri tarafından imzalanan 11 Kasım 1992 tarihli rapor ile daha sonra kendilerinin verdiği ifadeler arasındaki ciddi aykırılıklar için, özellikle de operasyondan sonra bulunduğu belirtilen cesetlerin sayısındaki tutarsızlıklar için hesap vermeleri istenmemiştir. Bu bağlamda, AİHM, Askeri Mahkeme'nin yedi jandarmanın açıklamalarında tutarlı olduklarını düşünmesini hayretle karşılamaktadır.

Ayrıca, Askeri Mahkeme'nin "nihai rapor/ayrıntılı operasyon raporu"nın varlığından haberdar edilmediği görülmektedir. Dolayısıyla, Askeri Mahkeme cesetlerin bulunduğu alanlardan hangi askeri birimlerin sorumlu olduğu ya da operasyonun diğer ayrıntıları hakkında bilgi edinmemiştir.

Askeri Mahkeme'nin davalıların beraati için verdiği kararda, Hacire Ceylan ve Hediye Akodun'un ifadelerine güvenmesiyle ilgili olarak, AİHM Hediye Akodun'un birşey gördüğünü inkar etmesine rağmen, Hacire Ceylan'ın gerçekten bir operasyon gerçekleştiğini onayladığını belirtmektedir. Ancak, Hacire Ceylan'dan askerlerin Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ı götürdüklerini görüp görmediğini söylemesi istenmemiştir. Ceylan yalnızca askerleri Mehmet Akan'ı ya da diğer herhangi bir köylüyü döverken görmediğini ifade etmiştir.

Askeri Mahkeme'nin operasyon alanında başvuruların yakınlarını öldürmekten sorumlu olabilecek herhangi bir teröristin varlığını doğrulamayı gerekli bulmadığı görülmektedir. Bununla beraber, AİHM Sancak-1'in çok sayıda teröriste ateş eden yüzlerce askeri kapsayan büyük çaplı bir operasyon olduğunun belirtilmesine rağmen, hiç terörist cesedi bulunmadığını ve hiçbir askerin yaralanmadığını ya da ölmediğini ifade etmektedir. Gerçekten de, Askeri Mahkeme'ye göre silahlı kuvvetlerin kullandığı tipte olmayan kullanılmış tüfek fişekleri dışında, operasyonda PKK'nın yer aldığına dair hiçbir kanıt yoktur. Her durumda, bu BKC tipi tüfek fişeklerini ölümle eşleştiren adli tıp muayenesi ya da tam bir otopsi olmadığı sürece, AİHM bunlara kanıt değeri vermek istememektedir.

Mehmet Akkum'un cesedinin parçalanmasıyla ilgili olarak, AİHM yerel makamların bu konuya ciddi önem verdiğini gösteren hiçbir belgenin Komisyon'a ya da AİHM'ye sunulmadığını belirtmektedir. Aksine, AİHM, Nihat Turan'ın temsilciler önünde cesedin nasıl bu şekilde parçalandığını araştırmanın kendi görevi olmadığını söylediğini ifade etmektedir. Son olarak, Askeri Mahkeme'de yapılan duruşmalar süresince, davalıların hiçbiri bu konuyla ilgili olarak sorgulanmamıştır.

Askeri Mahkeme'de yapılan cezai takibatları ve yerel soruşturmayı incelemesine dayanarak AİHM, ilk olarak Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın ölümleriyle ve Mehmet Akkum'un cesedinin parçalanmasıyla, ikinci olarak da sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmasıyla ilgili gerçekleri saptatabilecek hiçbir anlamlı soruşturmanın yerel düzeyde gerçekleştirilmediğini belirtmektedir.

Yukarıda bahsedilenlerin ışığında, Hükümet'in Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın ölümlerinin ve Mehmet Akkum'un cesedinin parçalanmasının hesabını vermediği ortaya çıkmaktadır.

III. AİHS'NİN 2. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

AİHS'nin 2. Maddesi şöyledir:

“ 1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma'nın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için
- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.”

A. Derviş Karakoç'un Öldürülmesi

1. Tarafların ifadeleri

Üçüncü başvuran, oğlu Derviş Karakoç'un AİHS'nin 2. maddesi ihlal edilerek Kurşunlu düzlüğünde askerler tarafından öldürüldüğünü ileri sürmüştür. Karakoç'un silahsız olduğunu ve güvenlik kuvvetleri için hiçbir tehdit oluşturmadığını belirtmiştir. Karakoç'un AİHS'de yer alan nedenlerin hiçbiri için öldürülmediğini ve öldürülmesinin gerekmediğini ifade etmiştir.

Hükümet, Karakoç'un üçüncü başvuranın iddia ettiği şekilde öldürüldüğünün saptanmadığını ileri sürmüştür.

2. AİHM'nin değerlendirmesi

Yaşam hakkını koruma altına alan ve yaşam hakkının alınmasının haklı sayılabileceği koşulları belirleyen 2.madde, AİHS'nin ihlali hiçbir şekilde kabul edilmeyen en temel hükümleri içinde yer almaktadır. 3. madde ile birlikte, Avrupa Konseyi'ni oluşturan

demokratik toplumların temel değerlerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle, yaşam hakkının alınmasının haklı sayılabileceği koşullar tam anlamıyla yorumlanmalıdır. Bireylerin korunması amacıyla oluşturulmuş bir belge olan AİHS'nin amacı, 2. madde'nin teminatlarının yararlı ve etkili olabilmesi için, bu maddenin yorumlanıp uygulanmasını gerektirmektedir (bkz. *McCann ve Diğerleri / İngiltere*, 27 Eylül 1995 tarihli karar, A Serisi no. 324, s. 45-46, §§ 146-147).

2. madde bütünüyle okunduğunda, yalnızca kasıtlı öldürmeyi değil, aynı zamanda kasıtsız bir sonuç olan yaşam hakkının alınmasına yol açabilecek “güç kullanımına” izin veren durumları kapsadığı görülmektedir. Bununla beraber, öldürücü gücün kasıtlı kullanımı, bunun gerekliliğini değerlendirirken dikkate alınacak faktörlerden yalnızca biridir. Güç kullanımı, (a) ve (c) alt paragraflarında belirtilen bir ya da daha fazla amacın elde edilmesi için “kesinlikle gerekli” olmalıdır. Bu koşul, “Devlet” eyleminin AİHS'nin 8'den 11'e kadar olan maddelerinin 2. paragraflarına göre “demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını” belirlerken, genelde uygulanan gereklilik testinden daha katı ve zorlayıcı bir testin yapılması gerektiğini göstermektedir. Sonuç olarak, kullanılan güç, belirtilen amaçların elde edilmesiyle tam anlamıyla orantılı olmalıdır (ibid., s. 46, §§ 148-149).

2. madde'de korumaya verilen önemin ışığında, AİHM yaşam hakkından mahrum etmeyi, yalnızca Devlet ajanlarının eylemlerini değil, aynı zamanda çevreleyen bütün koşulları göz önüne alarak en dikkatli biçimde incelemeye almalıdır. 2. maddenin 2. paragrafında belirtilen amaçlardan biri için Devlet ajanları tarafından güç kullanılması, o sırada geçerli olan iyi sebepler olarak algılanan fakat daha sonra yanlış olduğu ortaya çıkan dürüst bir inanca dayandığı zaman haklı görülebilir (ibid., s. 58-59, § 200).

AİHM, Derviş Karakoç'un 10 Kasım 1992'de askerler tarafından öldürüldüğünü saptamıştır. Davalı Hükümet, başlangıçta üç kişinin terörle mücadelede kendini savunan güvenlik kuvvetleri ile yapılan silahlı bir çatışmada öldürüldüğünü iddia etmiştir. Hükümet daha sonra, Derviş Karakoç'u askerlerin öldürdüğünü inkar etmiştir; güç kullanımının AİHS'nin 2. maddesinin 2. paragrafında belirtilen meşru amaçlardan daha farklı bir şey olmadığını ileri sürme yoluna gitmemiştir. Bu durumun Hükümet'in ileri götürmesi gereken bir konu olduğunu düşünerek AİHM, Derviş Karakoç'un öldürülmesinin AİHS'nin 2 § 2 maddesine göre haklı görülüp görülmeyeceğini araştırmayı gerekli görmemektedir.

Derviş Karakoç'un öldürülmesiyle ilgili olarak, 2. maddenin ihlal edildiği görülmektedir.

B. Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın Öldürülmesi

1. Tarafların ifadeleri

Birinci ve ikinci başvuran, yakınları Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın AİHS'nin ikinci maddesi ihlal edilerek ve kanuna aykırı bir biçimde öldürüldüklerini iddia etmişlerdir.

Hükümet, Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın başvuranların iddia ettiği biçimde öldürüldüğünü kanıtlamak için yeterli delil olmadığını belirtmiştir.

2. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, Hükümet'in Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın öldürülmesini açıklayamadığını saptamıştır. Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın öldürülmesiyle ilgili olarak, AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiği görülmektedir.

C. Operasyonun planlanmasında ve kontrolünde dikkatsizlik iddiası

Başvuranlar, Hükümet'in yakınlarının yaşam hakkını korumadığını ileri sürmüşlerdir. Bu bağlamda, başvuranlar özellikle Devlet'in yakınlarının yaşam riskini en aza indirecek şekilde Sancak-1 operasyonunu planlayıp yönetmediğini; yakınlarının ölümüyle ilgili titiz bir araştırma yapmadığını; ve son olarak, bu ölümlerin sorumlularının kanuna uygun biçimde hareket edip etmediklerini belirlemek için gerçek yasal işlemler başlatmadığını iddia etmişlerdir.

Hükümet, bu konuya özellikle değinmemiştir.

AİHM, yukarıdaki AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiği bulgularına dayanarak, bu dava koşulları içinde, bu konuyla ilgili ayrı bir bulgu elde etmeyi gerekli görmemektedir.

D. Soruşturmanın yetersiz olduğu iddiası

Başvuranlar, yaşam hakkı pratikte anlamlı olacaksa, o zaman yaşam hakkının alınmasının yasaya uygun olup olmadığını belirlemek için yasal işlemlerin başlatılmasının – yasaya aykırı olduğu düşünüldüğünde ceza uygulanmaktadır- ve etkin bir soruşturmanın gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda, başvuranlar, bu davadaki soruşturmanın ve cezai takibatın etkin olmanın aksine adaleti saptıracak kadar eksik olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Hükümet bu iddiaları reddetmiş ve yetkililerin ölümleri soruşturmak için cezai kovuşturma dahil gerekli bütün adımları attıklarını belirtmiştir.

AİHM, AİHS'nin 1. maddesi uyarınca Devlet'in genel bir ödevi olan “kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanımak”la birlikte ele alınan 2. maddede yer alan yaşam hakkını koruma zorunluluğunun, güç kullanımı sonucu kişiler öldürüldüğünde etkin ve resmi bir tür soruşturmayı gerekli kıldığını yinelemektedir (bkz., *mutatis mutandis*, *McCann ve Diğerleri*, yukarıda değinilmiş, s. 49, § 161; ve *Kaya / Türkiye*, 19 Şubat 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-I, s. 329, § 105).

AİHM, davalı Hükümet'in birinci ve ikinci başvuranların yakınlarının ölümlerinin nedenini açıklayıp açıklamadığı sorusu bağlamında yedi jandarmanın soruşturmasını ve duruşmasını incelemiş ve yetkililerin ölümlerle ilgili gerçekleri saptayabilecek anlamlı bir soruşturma yürütmediği sonucuna varmıştır. AİHM, bu soruşturmanın Derviş Karakoç'un ölümüyle ilgili olarak yapılan soruşturmaya aynı olduğunu belirtmektedir. Yukarıda bahsedilen incelemede belirlediği eksikliklerin ışığında AİHM, yerel makamların AİHS'nin 2. maddesinin gerektirdiği gibi, başvuranların üç yakınının ölümüyle ilgili yeterli ve etkin bir soruşturma yürütmediği sonucuna varmıştır.

Bu nedenle AİHM, AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

IV. AİHS'NİN 3. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Birinci başvuran Zülfü Akkum, oğlunun kulaklarının *ölümden sonra* askerler tarafından kesildiğini belirtmiştir. Bu başvuran, uluslararası anlaşmazlıklarda uygulanabilir

olan 1949 Cenova Sözleşmesi I'e ve ayrıca uluslararası olmayan anlaşmazlıklarda uygulanabilir olan 1949 tarihli dört Cenova Sözleşmesi'nin 3. maddelerine gönderme yaparak, savaş zamanında bile ölümlerin yağmalanmaması ve kesilip bozulmaması gerektiğini ifade et

miştir. 3. madde'nin ihlalleri, evrensel müsamahakar hukuk suçlarıdır.

Birinci başvuran ayrıca, oğlu Mehmet Akkum'un parçalanmasının AİHS'nin 3. maddesine aykırı olan insanlık dışı muameleyi gösterdiğini, ve tam olmayan ve bozulmuş bir ceset gömmek zorunda kaldığı için, cesedin parçalanmasının bir Müslüman için saldırganca olduğunu ileri sürmüştür.

AİHS'nin 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Hükümet, bu konuya değinmemiştir.

AİHM başlangıçta, AİHS'nin 3. maddesinin demokratik toplumun en temel değerlerinden birini içerdiğini yinelemektedir. Bu madde işkenceyi, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemleri koşullar ve mağdurun davranışı ne olursa olsun kesinlikle yasaklamaktadır (bkz., örneğin, *Labita / İtalya* [GC], no 26772/95, § 119, AİHM 2000-IV).

Bir ceza ya da işlemin “insanlık dışı” ya da “onur kırıcı” olması için, buradaki eziyet ya da küçük düşürmenin her durumda, meşru işlem ya da cezanın belli bir şekliyle bağlantılı olan eziyet ve küçük görmenin kaçınılmaz unsurunu aşması gerekmektedir (bkz. *V. / İngiltere* [GC], no 24888/94, § 71, AİHM 1999-IX). İşlemin amacının mağduru aşağılamak ya da küçük düşürmek olup olmadığı sorusu göz önüne alınması gereken ayrı bir faktördür, ancak böyle bir amacın olmaması sonuç olarak 3. maddenin ihlalinin yok sayamaz (bkz., örneğin, *Peers / Yunanistan*, no. 28524/95, § 74, AİHM 2001-III, ve *Kalashnikov / Rusya*, no. 47095/99, § 101, AİHM 2002-VI).

AİHM, “ortadan kaybolan kişinin” ailesinden birinin 3. maddeye aykırı bir işlemin mağduru olup olmadığı sorusunun, başvuranın acısına ciddi bir insan hakları ihlali mağdurunun yakınlarının kaçınılmaz olarak duygusal baskı altında olmasından ayrı bir boyut ve karakter veren özel faktörlerin varlığına bağlı olacağına karar vermiştir (bkz. *Çakıcı / Türkiye* [GC], no. 23657/94, § 98, AİHM 1999-IV). İlgili unsurlar, aile bağının yakınlığını – bu bağlamda ebeveyn-çocuk bağına belli bir ağırlık verilecektir – ilişkinin özel koşullarını, aile üyesinin söz konusu olaya ne kadar şahit olduğunu, aile üyesinin ortadan kaybolan kişi hakkında bilgi elde etmek için gösterdiği çabayı ve yetkililerin bu soruşturmalara nasıl karşılık verdiğini kapsamaktadır. *Çakıcı* davasında AİHM, böyle bir ihlalin özünün aile üyesinin “ortadan kaybolması” gerçeğinde yatmadığını, yetkililerin bu durum dikkatlerine sunulduğunda duruma karşı tepkileri ve tavırlarıyla ilgili olduğunu vurgulamıştır. Özellikle bu ikinci durumda, ortadan kaybolan kişinin bir yakını yetkililerin davranışının mağduru olduğunu iddia edebilir (bkz. ayrıca Timurtaş, yukarıda değinilmiş, §§ 96-98).

Aynı şekilde, AİHM oğlunun parçalanmış cesediyle karşılaşan bir baba olarak Zülfü Akkum'un, AİHS'nin 34. maddesi uyarınca yasal bir biçimde mağdur olduğunu iddia edebileceğini düşünmektedir. Ayrıca, oğlunun cesedinin parçalanması sonucu Zülfü Akkum'un çektiği acının, AİHS'nin 3. maddesine aykırı olan onur kırıcı işleme eşdeğer

olduğu konusunda AİHM'nin şüphesi yoktur. Birinci başvuran Zülfü Akkum'la ilgili olarak, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır.

V. AİHS'NİN 13. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 13. maddesi kapsamında etkin bir hukuk yolu olmadığından şikayetçi olmuşlardır. AİHS'nin 13. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

Hükümet, söz konusu olaylarla ilgili kapsamlı bir araştırma yapıldığını ve bunun sonucunda yedi jandarmanın suçlu bulunduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber, başvuranlar cezai kovuşturmayaya katılmamıştır.

AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin, yerel yasal düzenlemede hangi biçimde güvenlik altına alınmış olursa olsun, Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlüklerin özünü uygulamak için ulusal düzeyde bir hukuk yolu sağlamayı teminat altına aldığını yinelemektedir. Bu nedenle, 13. maddenin anlamı, AİHS uyarınca “savunulabilir bir şikayetin” aslıyla ilgilenecek bir iç hukuk yolunun hükmünü gerektirmekte ve Sözleşmeyi İmzalayan Devletlere, sözleşmenin bu hükmünde yer alan zorunluluklara uyma şekliyle ilgili bir takdir yetkisi verilmişse de, uygun hukuk yolunu belirtmektedir. 13. maddedeki zorunluluğun kapsamı, başvuranın AİHS uyarınca yaptığı şikayetin niteliğine göre değişiklik göstermektedir. Bununla beraber, 13. maddenin gerektirdiği hukuk yolu kanunda olduğu gibi pratikte de “etkin” olmalıdır, özellikle de davalı Devlet’in yetkililerinin eylemleri ve ihmalleri tarafından uygulamanın haksız bir biçimde engellenmemesi anlamında “etkin” olmalıdır (bkz. *Aksoy / Türkiye*, 18 Aralık 1996 tarihli karar, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-VI, s. 2286, § 95); *Aydın / Türkiye*, 25 Eylül 1997 tarihli karar, *Raporlar* 1997-VI, s. 1895-96, § 103; ve *Kaya*, yukarıda kaydedilmiş, s. 329-30, § 106).

Yaşamın korunması hakkına büyük önem veren 13. madde, uygun görülen yerde tazminat ödenmesine ek olarak, yaşam hakkının alınmasından sorumlu olanların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlayabilen ve şikayette bulunan kişinin soruşturma işlemlerine kolayca ulaşabileceği kapsamlı ve etkin bir soruşturmayı gerekli kılmaktadır (bkz. *Kaya*, yukarıda kaydedilmiş, s. 330-31, § 107).

Bu davada ileri sürülen kanıta dayanarak, AİHM, AİHS'nin 2. ve 3. maddeleri uyarınca davalı Hükümet’in başvuranların yakınlarının ölümünden ve birinci başvuranın gördüğü onur kırıcı muameleden sorumlu olduğunu saptamıştır. Bu bakımdan, başvuranların şikayetleri 13. maddenin amaçları dahilinde “savunulabilir” şikayetlerdir (bkz. *Salman*, yukarıda kaydedilmiş, § 122, ve burada değinilen yetkililer).

Bu nedenle yetkililer, başvuranların yakınlarının ölümü ve Mehmet Akkum’un cesedinin parçalanmasıyla ilgili etkin bir soruşturma yürütmek zorundaydılar. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, hiçbir cezai soruşturmanın, şartları 2. maddede öngörülen soruşturma zorunluluğundan daha geniş kapsamlı olabilen 13. maddeye uygun olarak yürütülmüş olduğu düşünülemez (bkz. *Kaya*, yukarıda kaydedilmiş, s. 330-331, § 107). Bu nedenle AİHM, başvuranlara yakınlarının ölümü ve Mehmet Akkum’un cesedinin parçalanmasına ilişkin etkin bir hukuk yolu sağlanmadığını ve başvuranların böylece tazminat talebi dahil olmak üzere diğer bütün hukuk yollarına ulaşımının engellendiğini saptamıştır.

Sonuç olarak, AİHS'nin 13. maddesinin ihlali söz konusudur.

VI. YETKİLİLERİN AİHS'NİN 2. VE 13. MADDELERİNİ İHLAL ETTİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 2. maddesine dayanarak, Devlet ajanlarının dahil olduğu düşünülen Türkiye'nin güneydoğusundaki kişilerin öldürülmesiyle ilgili soruşturmanın yetersiz olduğunu ve sorumluların cezalandırılmadığını ileri sürmüşlerdir. Bu iddia, Komisyon'un ve AİHM'nin Türkiye'deki yetkililerin etkin soruşturmalar yürütmemesini saptamasıyla birlikte birçok durumda kanıtlanmıştır. Başvuranlar ayrıca, AİHS'nin 13. maddesi uyarınca, etkin hukuk yollarının sağlanmadığını iddia etmişlerdir.

AİHM, 2. ve 13. maddelerle ilgili yukarıdaki saptamalarını göz önüne alarak, bu davada belirlenen eksikliklerin yetkililerin benimsediği uygulamanın bir parçası olup olmadığını bulmayı gerekli görmemektedir.

VII. AİHS'NİN 2. VE 13. MADDELERİYLE BİRLİKTE 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Kürt kökenli olmalarından dolayı, kendilerinin ve ölen yakınlarının AİHS'nin 2. ve 13. maddeleriyle birlikte 14. maddesi ihlal edilerek ayrımcılığa maruz bırakıldıklarını ileri sürmüşlerdir. 14. madde şöyledir:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

Başvuranlar özellikle, Kürt kökenli köylüler olarak yakınlarına Kürt kökenli olmayan bir kişiden daha az yaşam hakkı tanındığını iddia etmişlerdir.

AİHM 2. ve 13. maddelerin ihlalleriyle ilgili saptamalarını göz önüne alarak, bu şikayetlerin ayrıca 14. madde'yle birlikte ele alınmasını gerekli görmemiştir.

VIII. AİHS'NİN 18. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar ayrıca, Mehmet Akkum'un öldürülmesinin örtbas edilmesi ve yasal işlemlerin güvenlik güçlerinin haklı olduğunu ispat etmek ve gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek amacıyla yapılacak kadar hatalı olması nedeniyle AİHS'nin 18. maddesi'nin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. AİHS'nin 18. Maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.”

AİHM yukarıdaki saptamalarını göz önüne alarak, bu şikayeti ayrıca ele almayı gerekli görmemektedir.

IX. AİHS'NİN 1 NO.LU PROTOKOLÜ'NÜN 1. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 1 No.lu Protokolü'nün 1. maddesi uyarınca, askerlerin yakınlarının öldürülmesinin yanı sıra, çiftlik hayvanlarının ve özellikle Derviş Karakoç'a ait at ve köpeğin öldürülmesinden de sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. AİHS'nin 1 No.lu Protokolü'nün 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

...”

Hükümet, bu konuya bu şekilde değinmemiştir.

AİHM, askerlerin Derviş Karakoç'a ait köpek ve atı öldürdüğünü saptamıştır. AİHM, atın ve köpeğin öldürülmesinin, Derviş Karakoç'un mal ve mülk dokunulmazlığına haksız bir müdahale oluşturduğunu düşünmektedir. Bu nedenle AİHM, atın ve köpeğin öldürülmesiyle ilgili olarak, AİHS'nin 1 No.lu Protokolü'nün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Çiftlik hayvanlarının öldürülmesiyle ilgili olarak AİHM, Mehmet Akkum ve Mehmet Akan'ın Kurşunlu köylülerine ait olan ve operasyon bölgesinde ölü bulunan hayvanlara çobanlık ettiğini belirtmiştir. Başvuranlar, operasyon boyunca 89 koyunun öldürüldüğünü iddia etmişlerdir. Bununla beraber AİHM, başvuranların kendilerine ait olan ölen hayvanların sayısı ile ilgili olarak hiçbir kanıt göstermediğini belirtmiş ve bu hayvanların hangi koşullarda öldüğünü saptayamamıştır. Bu şartlar altında, AİHM bu konuyla ilgili olarak bir ihlal söz konusu olduğunu saptamamıştır.

X. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Maddi Tazminat

Zülfü Akkum, oğlunun tahmini kazanç kaybı olarak 47,877.45 Sterlin (GBP)'lik bir miktar talep etmiştir. Akkum ayrıca, operasyonda öldürüldüğü iddia edilen 89 koyun için 4,045.05 Sterlin (GBP)'lik bir miktar talep etmiştir. Hüseyin Akan, kardeşinin tahmini kazanç kaybı olarak 10,211.04 GBP'lik bir miktar talep etmiştir. Son olarak, Rabia Karakoç oğlunun tahmini kazanç kaybı olarak 40,073.59 Sterlin (GBP)'lik bir miktar talebinde bulunmuştur. O dönemde Türkiye'deki ortalama ömür uzunluğu göz önüne alındığında, aktüarya cetveline göre yapılan hesaplamalar sonucu yukarıda belirtilen miktarlar bulunmuştur.

Hükümet, İngiltere'de kullanılmak üzere hazırlanan aktüarya cetvelinin başvuranlar tarafından kullanılmasına itiraz etmiştir. Hükümet ayrıca, talep edilen miktarları aşırı ve asılsız bulmuştur. Hükümet son olarak, AİHM'nin karar verdiği miktarların haksız servet edinmeye yol açmaması gerektiğini belirtmiştir.

Başvuranların kazanç kaybı talebiyle ilgili olarak, AİHM içtihat hukukunda, başvuranın talep ettiği tazminatla AİHS'nin ihlali arasında kesin bir nedensel bağlantı olması gerektiği ve bunun uygun durumlarda kazanç kaybıyla ilgili tazminatı da kapsayabileceği belirtilmektedir (bkz., diğer makamlar arasında, *Barbera, Messegue ve Jabardo / İspanya (Madde 50)*, 13 Haziran 1994 tarihli karar, A Serisi no. 285-C, s. 57-58, §§ 16-20, ve *Çakıcı*, yukarıda kaydedilmiş, § 127).

Birinci başvuranın kazanç kaybı talebiyle ilgili olarak AİHM, dava dosyasında Mehmet Akkum'un ölen oğlunun evli ya da çocuklarının olup olmadığıyla ilgili hiçbir bilgi olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, birinci başvuran hiçbir şekilde oğluna bağlı olduğunu iddia etmemiştir. Bu nedenle AİHM, birinci başvurana tazminat ödenmesini uygun bulmamaktadır.

Birinci başvuranın operasyonda öldürüldüğü iddia edilen 89 koyuna ilişkin talebiyle ilgili olarak AİHM, böyle bir ihlal saptamadığını ifade etmiştir. Bu nedenle AİHM, koyunlarla ilgili olarak hiçbir tazminat ödenemeyeceği sonucuna varmıştır.

İkinci başvuranın kazanç kaybı talebiyle ilgili olarak AİHM, başvuranın ölen kardeşinin dört çocuğu olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber, ikinci başvuran, Mehmet Akan'ın çocuklarının babalarına bağlı olduklarını ileri sürmemiştir. AİHM, Mehmet Akan'ın öldürüldüğü zaman 70 yaşında olmasını göz önüne alarak, çocukların maddi yönden Mehmet Akan'a bağlı olmasını olası görmemiştir. Bu bakımdan, ikinci başvurana da hiçbir tazminat ödenmemesi sonucuna varılmıştır.

Üçüncü başvuranın kazanç kaybı talebiyle ilgili olarak AİHM, ölen oğlu Derviş Karakoç'un öldürüldüğü sırada 33 yaşında, evli ve maddi bakımdan kendisine bağlı iki çocuğu olduğunu belirtmiştir. AİHM ayrıca, AİHS'nin 2. maddesi uyarınca, Derviş Karakoç'un ölümünden yetkililerin sorumlu olduğunun saptandığını belirtmiştir. Bu durumda, 2. maddenin ihlaliyle Derviş Karakoç'un ailesinin bu kişi tarafından sağlanan maddi destekten yoksun bırakılması arasında doğrudan bir nedensel bağ bulunmaktaydı.

Bu nedenle, üçüncü başvuranın oğlunun ölümü sonucu gelir kaybını yansıtan uygun bir miktarın hesaplanması için aktüeryada kabul edilen bazla ilgili ayrıntılı ifadelerini göz önüne alarak AİHM, oğlunun tahmini kazanç kaybı olan ve 40,073 Sterlin (GBP)'ye tekabül eden 57,300 EURO'luk miktarın Derviş Karakoç'un eşi ve çocukları için elinde tutmak üzere Rabia Karakoç'a ödenmesine karar vermiştir. AİHM, bu miktarın ödemenin yapılacağı tarihte, karşılığı olan Türk Lirası üzerinden yapılmasına karar vermiştir.

B. Manevi Tazminat

Başvuranlar, ölen kişilerin maruz bırakıldığı ihlallere ilişkin, mirasçılarının adına her mağdur için 40,000 Sterlin (GBP)'lik bir miktar talep etmişlerdir. Zülfü Akkum ayrıca, AİHS'nin 3. ve 13. maddelerinin ihlallerine ilişkin olarak 10,000 GBP, Hüseyin Akan ve Rabia Karakoç da AİHS'nin 13. Maddesi'nin ihlaline ilişkin olarak ayrı ayrı 2,500 GBP talep etmişlerdir.

Hükümet, herhangi bir ihlal saptandığında bunun yeterli tazminatı sağlayacağını düşündüğü için, manevi tazminat ödenmesinin gereksiz olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, başvuranların yakınlarının ölümünden ve Mehmet Akkum'un cesedinin parçalanmasından yetkililerin sorumlu olduğunu saptadığını belirtmiştir. 2. ve 3. maddelerinin

ihlallerine ek olarak, AİHM ayrıca, yetkililerin AİHS'nin 2. maddesindeki usul hukuku zorunluluklarına karşı gelerek ve AİHS'nin 13. maddesini ihlal ederek etkin bir soruşturma ve hukuk yolu sağlamadıklarını saptamıştır. Bu koşulları ve karşılaştırılabilir davalardaki tazminatları göz önüne alarak AİHM, tarafsız bir şekilde, 14,000 Sterlin (GBP)'ye tekabül eden 20,000 EURO'luk manevi tazminatın ölen yakınlarının mirasçıları için ellerinde bulundurmak üzere ikinci ve üçüncü başvuranların her birine ödenmesine karar vermiştir. AİHM, birinci başvuran Zülfü Akkum'a, kendisi ve ölen oğlu Mehmet Akkum'un diğer mirasçıları için, 20,000 EURO'luk manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. AİHM son olarak, kişisel olarak katlandıkları manevi zarar için, birinci başvuran Zülfü Akkum'a 9,800 GBP'ye tekabül eden 14,000 EURO, kalan diğer iki başvuranın her biri için 2,450 Sterlin (GBP)'ye tekabül eden 3,500 EURO'luk manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

C. Masraf ve Harcamalar

Başvuranlar, Avrupa Konseyi'nden yapılan yasal yardım aracılığıyla alınan miktarlar hariç, başvuruda bulunurken verilen ücretler ve yapılan masraflar için toplam 29,219.40 Sterlin (GBP) talep etmişlerdir. Bu miktar, Ankara'daki duruşmada Komisyon delegeleri huzurunda ifade alınmasına katılımda ve Strazburg'ta bulunan AİHM huzurunda yapılan duruşmaya katılımda ödenen ücretleri ve yapılan masrafları kapsamaktadır. Başvuranların talebi şunlardan oluşmaktadır:

- (a) İngiltere'deki avukatlarının ücretleri için 12,470 Sterlin (GBP);
- (b) Türkiye'deki avukatlarının ücretleri için 12,870 Sterlin (GBP);
- (c) İngiltere'deki avukatların yaptığı idari harcamalar için 121.40 Sterlin (GBP);
- (d) Türkiye'deki avukatların yaptığı idari harcamalar için 853 Sterlin (GBP);
- (e) Kürt İnsan Hakları Projesi (KHRP) tarafından yapılan idari harcamalar için 370 Sterlin (GBP);
- (f) KHRP'nin yaptığı çeviri harcamaları için 2,535 Sterlin (GBP).

Hükümet, Türkiye'deki avukatlar için talep edilen ücretin Türkiye Barolar Birliği'nin belirlediği oranlardan sapsmış olduğunu ileri sürmektedir. Başvuranlar ve avukatları bu ücretler üzerinde anlaşmış olsalar bile, böyle bir anlaşma hükümeti bağlamamaktadır. Hükümet ayrıca, iddia edilen masrafların belgelenmediğini ifade etmektedir.

AİHM, bu davanın Ankara'daki tanıkların ifadesini almak dahil, olaylara ve hukuka yönelik ayrıntılı inceleme gerektiren karmaşık sorunlar içerdiğini belirtmektedir. Bununla beraber AİHM, KHRP'nin yaptığı masrafların gerekli ve mantıklı olduğuna ikna olmamıştır; çünkü kendi gider tablosunda da belirtildiği gibi, bu derneğin yaptığı iş, Türkiye'deki ve İngiltere'deki avukatların yaptığı etkinlikleri büyük ölçüde ikiye katlamış olduğu görünmektedir. AİHM ayrıca, Türkiye'deki avukatların talep ettiği 12,870 Sterlin (GBP)'lik miktarı çok yüksek bulmaktadır.

AİHM, edindiği bilgiler üzerinden kendi tahmini yaparak, Avrupa Konseyi'nden yasal yardım olarak alınan ve 19,595 Fransız Frangı'na tekabül eden 3,000 EURO ve katma değer vergisi hariç, başvuranlara 14,000 Sterlin (GBP)'ye tekabül eden 20,000 EURO ödenmesine karar vermiştir. Bu net ücret başvuranların isteği üzerine, başvuranların temsilcilerinin İngiltere'deki hesaplarına Sterlin olarak ödenecektir.

D. Gecikme Faizi

AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın benimsenmesinin uygun olduğu kanısındadır.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYALI OLARAK AİHM, OYBİRLİĞİYLE

- 1) Hükümet'in ilk itirazını *reddetmiştir*,
- 2) Davalı Devlet'in AİHS'nin 38. maddesi uyarınca, gerçekleri saptama görevlerinde Komisyon'a ve AİHM'ye gerekli imkanları sağlama yükümlülüğünü *yerine getirmediğine*,
- 3) Hükümet'in AİHS'nin 2. maddesini ihlal ederek başvuruların üç yakının ölümünden *sorumlu olduğuna*,
- 4) Operasyonun planlanmasında ve uygulanmasında iddia edilen dikkatsizlikle ilgili olarak, AİHS'nin 2. maddesinin ihlalinin söz konusu olup olmadığını belirlemenin *gerekli olmadığına*,
- 5) Davalı Devlet'e ait makamların üç kişinin öldürülmesiyle ilgili olarak etkin bir soruşturma yürütmemeleri nedeniyle AİHS'nin 2. maddesini *ihlal ettiklerine*,
- 6) Birinci başvuranla ilgili olarak AİHS'nin 3. maddesinin *ihlal edildiğine*,
- 7) AİHS'nin 13. Maddesi'nin *ihlal edildiğine*,
- 8) Yetkililerin AİHS'nin 2. ve 13. maddelerini ihlal eden uygulamaları olup olmadığını belirlemenin *gerekli olmadığına*,
- 9) AİHS'nin 2. ve 13. maddeleriyle birlikte 14. maddesinin ihlal edilip edilmediğini belirlemenin *gerekli olmadığına*,
- 10) AİHS'nin 18. maddesinin ihlal edilip edilmediğini belirlemenin *gerekli olmadığına*,
- 11) Derviş Karakoç'un atının ve köpeğinin öldürülmesi nedeniyle AİHS'nin 1 No'lu Protokolü'nün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*,
- 12) Kurşunlu köylülerine ait çiftlik hayvanlarının öldürülmesiyle ilgili olarak, AİHS'nin 1 No'lu Protokolü'nün 1. maddesinin *ihlalinin söz konusu olmadığına*,
- 13) (a) davalı Devlet'in üçüncü başvuran Rabia Karakoç'a maddi tazminat olarak, AİHS'nin 44 § 2 maddesine göre kararın nihai olduğu tarihten itibaren üç ay içinde, tabi tutulabilecek vergiyle beraber 57,300 EURO (elli yedi bin üç yüz euro) ödemesine, bu miktarın ödeme tarihinde Türk Lirası'na çevrilerek ödenmesine ve Derviş Karakoç'un eşi ve çocukları için Rabia Karakoç'un *elinde bulundurulmasına*,
- (b) davalı Devlet'in başvurulara manevi tazminat olarak, AİHS'nin 44 § 2 maddesine göre kararın nihai olduğu tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde Türk Lirası'na çevrilecek şekilde aşağıdaki miktarları *ödemesine*:

- (i) Zülfü Akkum'a kendisi ve oğlu Mehmet Akkum'un diğer varisleri için 20,000 EURO (yirmi bin euro), kişisel olarak ise 14,000 EURO (on dört bin euro);
- (ii) Hüseyin Akan'a kardeşi Mehmet Akan'ın varisleri için elinde tutmak üzere 20,000 EURO (yirmi bin euro), kişisel olarak ise 3,500 EURO (üç bin beş yüz euro);
- (iii) Rabia Karakoç'a oğlu Derviş Karakoç'un eşi ve çocukları için elinde tutmak üzere 20,000 EURO (yirmi bin euro), kişisel olarak ise 3,500 EURO (üç bin beş yüz euro);

(iv) yukarıdaki miktarların üzerine tabi tutulacak bütün vergiler;

(c) davalı Devlet'in Avrupa Konseyi'nden yasal yardım olarak alınan 3,000 EURO (üç bin euro) hariç, masraf ve harcamalar için başvuranlara, İngiltere'deki kendilerinin belirttiği banka hesabına tabi tutulabilecek katma değer vergisi ile beraber, bu kararın verildiği tarihin döviz kuru üzerinden Sterline çevrilmek üzere 20,000 EURO ödemesine,

(d) yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına,

karar vermiştir.

14)Başvuranların yalnızca tatmin olmak amacıyla yaptıkları geri kalan talebi reddetmiştir.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 24 Mart 2005 tarihinde, İçtüzüğün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Soren NIELSEN
Sekreter

Christos ROZAKIS
Başkan